

Veřejné licence a kolektivní správa práv

Filip Horák

1. Úvod	98
1.1. Stručná historie autorského práva	98
1.2. Ekonomické dopady porušování autorských práv	99
2. Veřejné licence	101
2.1. Veřejné licence v českém a německém právu	101
2.2. Creative Commons	102
3. Kolektivní správa	103
3.1. Stručná historie kolektivní správy	103
3.2. Kolektivní správa v ČR a SRN	104
3.3. Kolektivní správa de lege ferenda	106
4. Vztah kolektivní správy k veřejným licencím	108
4.1. Licenční prvky CC a režimy kolektivní správy	108
4.2. OSA & GEMA vs. CC	109
4.3. C3S	111
4.4. Případ „Svobodná hudba“	111
5. Závěr	114
6. Seznam použité literatury	115
Právní předpisy	115
Judikatura	116
Monografie	116
Časopisecké zdroje	116
Ostatní zdroje	116

Veřejné licence a kolektivní správa práv

Abstrakt

Příspěvek se věnuje nedostatečně zpracovanému tématu vztahu kolektivních správců práv a veřejných licencí jako relativně novému fenoménu. Východiskem samotného tématu je analýza současného autorského práva včetně nástinu ekonomických otázek. Následuje rozbor dvou základních konstitučních prvků následného vztahu, tedy problematiky veřejných licencí se zaměřením na licence Creative Commons a poté fungování kolektivní správy s přihlédnutím k situaci ve Spolkové republice Německo. Výsledkem je syntéza těchto dvou celků, tedy představení možných variant vztahů kolektivního správce k dílům licencovaným veřejnými licencemi. Práci pak uzavírá rozbor konkrétního případu, kde je kladen důraz na úskalí vztahu kolektivního správce a uživatele díla licencovaného veřejnou licenci.

Klíčová slova

autorské právo, veřejné licence, Creative Commons, kolektivní správa

Abstract

The paper aims at yet to be discussed topic of collective rights management organizations' ("CMO") attitude towards public licenses. Basis of this topic is analysis of current copyright law including economical perspective. This is followed by description of the two main components of the relationship, it means of public licenses (Creative Commons licenses especially) and CMO functioning (compared to the situation in Germany). The result is synthesis of both parts, which is demonstrated by overview of possible legal relations between CMO and authors and the thesis ends with analysis of particular case which illustrates relationship between CMO and end users of the work licensed under public license.

Keywords

copyright law, public licenses, Creative Commons, collective rights management

Mgr. Filip Horák

f.horak@gmail.com

Filip Horák absolvoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity, v průběhu studia se podílel na akcích Ústavu práva a technologií a zaměřoval se především na problematiku veřejných licencí, např. ve spojení s počítačovými programy. Během studijního pobytu na Georg-August-Universität v Göttingenu se věnoval komparaci české a německé právní úpravy v oblasti veřejných licencí a kolektivní správy autorských práv. Do jeho oblasti zájmu patří dále např. problematika práva na soukromí a ochrany osobních údajů.

1. Úvod

Je nepopíratelným faktem, že otázka fungování ochrany duševního vlastnictví se poslední dobou stává celospolečensky diskutovaným tématem. Pirátským stranám a různým hnutím se pomocí „popularizace“ problematické dohody ACTA podařilo přitáhnout alespoň k některým aspektům autorského práva pozornost i laické veřejnosti. Tohoto trendu si můžeme všimnout v řadě oblastí tvůrčí činnosti. Neustále se zvyšující náklady na udržování kvalitních vědeckých databází přinutily nejslovnější a nejbohatší univerzity světa propagovat přístup Open Access. Již od 80. let minulého století se rozšiřuje fenomén svobodného softwaru, jehož vrcholem bylo vytvoření vlastního operačního systému Linux. Hudebníci, fotografové či spisovatelé zase objevují různé veřejné licence, umožňující jednodušší sdílení a využívání autorských děl. Česká odborná literatura v oblasti aktuálních problémů autorského práva už nezůstává stranou, v posledním roce vyšly knihy věnující se specifickému právu počítačových programů, veřejné licence se rovněž stávají vděčným tématem nejen právníků, ale i informatiků či sociologů.

Otázkou, která však dosud není uspokojivě vyřešena, ba ani řešena, zůstává vztah kolektivních správců autorských děl k veřejným licencím. Cílem této práce je prozkoumat právě tuto problematiku, konkrétně tedy charakter a možné nástrahy právních vztahů, vznikajících mezi relevantními subjekty (kolektivními správci, autory a uživateli) při využití veřejných licencí. K dosažení tohoto úkolu bude využito analýzy povahy licencí Creative Commons, fungování organizací spravujících autorská díla a komparace se situací v ostatních zemích, především Spolkové republice Německo.

V první části článku budou krátce představeny veřejné licence, jejich obecná charakteristika, historický vývoj a následně představíme organizaci Creative Commons. Autor by nerad zabíhal do přílišných podrobností v základních otázkách autorského práva, které byly již dostatečně zpracovány v minulosti. Na příslušných místech tedy pouze odkážeme na relevantní stávající literaturu k danému tématu.

Druhý větší celek bude věnován kolektivní správě autorských práv. Je důležité pochopit, jaké funkce plní kolektivní správci, na jakých principech tento institut stojí a jaká je jeho role ve vztahu jak k zastupovaným umělcům, tak k uživatelům autorských děl. Spolu s první částí tvoří obecnou část pojednání a základ pro další úvahy.

Ve čtvrté kapitole, která představuje zvláštní část, provedeme syntézu poznatků z části obecné a pojednáme o problematičtém vztahu kolektivních správců k veřejným licencím. Pomocí analýzy, komparace a syntézy chceme dospět k cíli práce, tedy zpracování popisu možných alternativ vztahu kolektivní správce – zastupovaný nositel práv a kolektivní správce – uživatel autorského díla. Pokusíme se dále identifikovat nejdůležitější aspekty těchto vztahů, případné spory a navrhnout jejich řešení.

Co se týče právního rámce, je nutné upozornit na skutečnost, že vnitrostátní úprava popisovaných institutů je zásadním způsobem ovlivněna právem mezinárodním. A to jak mezinárodními smlouvami (např. Bernskou úmlouvou¹, kterou Česká republika přijala s účinností od 11. 4. 1980, Římskou úmlouvou nebo Dohodou TRIPS²), tak právem Evropské unie. Zejména řada směrnic musela být inkorporována do české autorského zákona a významně tak ovlivnila podobu našeho autorského práva. Ve spojení s budováním společného vnitřního trhu lze očekávat, že jednotlivé národní právní úpravy se budou ve většině oblastí nadále čím dál více přibližovat.

1.1. Stručná historie autorského práva

Dá se říci, že jedním z hlavních důvodů vzniku a především prudkého rozvoje veřejných licencí je určitá nespokojenost s podobou současného autorského práva jako celku. Cílem této práce není věnovat se dopodrobna historii a vývoji autorského práva, což by samo o sobě vydalo na obsáhlou monografii, krátký exkurz však považujeme za důležitý z toho důvodu, že nám může pomoci k lepšímu pochopení argumentů a postoje zastánců veřejných licencí.

Za historicky první úpravu práv duševního vlastnictví je všeobecně považován The Statute of Anne (nazývaný též Copyright Act), uzákoněný roku 1709 ve Velké Británii. Předmětem ochrany původně byla práva knižních nakladatelů (zákon je měl chránit jako distributory tehdejších bestsellerů před skotskou nízkonákladovou konkurencí, dnes bychom je nazvali „piráty“), pod rozsahem se posléze ale začala subsumovat i další díla, jako například překlady, mapy nebo fotografie. Do USA se tento předpis dostal téměř v nezměněné podobě roku 1790, Copyright Act umožňoval udílení copyrightu a patentů na omezenou dobu a v zájmu veřejného blaha a rozvoje věd a umění. Připomeňme zde specifickou vlastnost autorského díla, kterou se liší od běžného právního pojetí „věci“. Autorské dílo totiž disponuje vlastností nazývanou potenciální ubikvita (potential ubiquity). Jedná se o to, že autorské dílo může být využíváno, aniž by docházelo k újmě na hmotném zachycení. Slovy Thomase Jeffersona: „*Ten kdo ode mě přejímá myšlenku, nezmenšuje tím tu mou. Podobně jako ten, kdo si zapálí svíčku o můj plamen, nezhasíná tu mou.*“³ Tímto průměrem se dostáváme k zásadnímu bodu kritiky současného modelu autorského práva. Zastánci současného modelu autorskoprávní ochrany podle mého názoru dostatečně

1 Předpis č. 133/1980 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1889, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

2 Mezinárodní smlouva sjednaná v rámci založení Světové obchodní organizace.

3 JEFFERSON Thomas v dopise Isaacu McPhersonovi „*He who receives an idea from me, receives instruction himself without lessening mine; as he who lights his taper at mine, receives light without darkening me.*“ (překlad autor), [online], [cit. 5. 3. 2013], dostupné na http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/a1_8_8s12.html

nereflektují právě tuto podstatnou vlastnost autorských děl. V jejich oblíbeném, různě obměňovaném tvrzení, že např. stažení filmu je jako krádež auta, se skrývá logická chyba. Pokud ukradnu auto, má majitel vozu o jedno auto méně. Pokud užiju autorské dílo, autor jím nadále disponuje.

Původní doba trvání ochrany díla stanovená ve Statute of Anne byla 21 let. V roce 1774 se zrodilo public domain (u některých děl vypršela doba ochrany a byly tak k volnému užití pro každého, kdo o to měl zájem), když se do tohoto specifického režimu dostala díla velíkáňů Shakespeara, Bacona nebo Miliona. V USA byla stanovena doba ochrany na 14 let a v případě, že autor byl ještě naživu, mohl požádat o prodloužení copyrightu na stejnou dobu. Delší trvání ochrany bylo tedy závislé na vůli samotného autora a povinná žádost a registrace zajišťovaly, že 95% děl po čtrnácti letech přešlo do režimu public domain.⁴ Od 18. století došlo k řadě prodloužování doby ochrany, což vyvrcholilo v roce 1998 přijetím Sonny Bono Act, který stanovil dobu ochrany u některých autorských děl na neuvěřitelných 95 let, přičemž v roce 1992 Kongres zrušil podmínku žádosti o prodloužení u děl vytvořených před rokem 1978.⁵ Místo systému, kdy je nutno o ochranu požádat a po uplynutí několika let je dílo volně k dispozici, tak máme systém, kdy ochrana díla vzniká automaticky v okamžiku jeho vyjádření v objektivně vnímatelné podobě⁶ a majetková práva autora trvají 70 let po jeho smrti, ačkoliv průměrná doba komerční využitelnosti děl se pohybuje v řádu několika roků. Autorské právo se tak stalo především v důsledku nesmírně vlivné lobby z oblasti hudebního a filmového průmyslu daleko restriktivnější (výrazně se rozšířil rozsah autorskoprávně chráněného obsahu) a cílem organizace Creative Commons (dále jen „CC“), kterou si přiblížíme dále, je změnit pojetí „all rights reserved“ za „some rights reserved“⁷. Podle duchovního otce CC Lawrence Lessiga, nejznámějšího kritika současného stavu, totiž takový systém zbytečně reguluje nekomerční kulturu, která je většinovou a provází lidstvo od samého počátku dějin.⁸ Vypořádání autorských práv se pro „umělce – amatéry“ stala neúnosně náročnou záležitostí jak časově, tak finančně, v některých případech dokonce nemožnou, rozhodně-li se držitel práv pro ochranu technickými prostředky (DRM, Digital Rights Management). Ve výsledku tak současný systém brání rozvoji něčeho, co bychom nazvali „lidovou tvořivostí“.

1.2. Ekonomické dopady porušování autorských práv

Dle odvěké právní zásady *audiatur et altera pars* se musíme zabývat i argumenty zastánců současného směřování autorského práva, tj. především nositelů autorských práv a umělců samotných. Tím zásadním požadavkem je jednoduše to, že za svou práci chtějí dostat adekvátně zapláceno. Smyslem práva duševního vlastnictví ostatně původně bylo a mělo by být zajistit kreativním lidem prostředky k tomu, aby mohli své nápady dále rozvíjet a realizovat a ochránit je před neoprávněným užíváním jejich děl a v neposlední řadě poskytnout jim za jejich práci odměnu. V této práci je demonstrováno, že tento účel se z autorského práva postupně vytratil, přesto je zásadním argumentem restriktivního přístupu tvrzení, že neoprávněné šíření autorských děl v prostředí internetu má negativní vliv na příjmy výše uvedených subjektů.

V roce 2010 zveřejnila Government Accountability Office (dále jen „GAO“)⁹ studii dopadů porušování práva duševního vlastnictví na ekonomiku. Obsahem studie bylo zkoumání dosavadních zpráv různých organizací, které se snažily vyčíslit škody způsobené „pirátstvím“. Většinou zpráv vytykala chybnou metodologii, nespolehlivé zdroje dat a skutečnost, že některé studie byly vytvořeny v podstatě na objednávku.¹⁰ Na zprávu GAO zareagovala dvojice vědců z Carnegie Mellon University v Pittsburghu článkem ze srpna 2012¹¹. Ve své práci (rovněž financované organizací MPAA) podrobili analýze dvacet devět studií ekonomických dopadů porušování autorských práv. Došli k závěru, že dvacet pět z nich se přiklání k názoru, že ekonomické škody vznikají, zatímco pouze čtyři dospívají k opačnému závěru. Článek samotný konstatuje, že většina studií uveřejněných v recenzovaných časopisech se shoduje v negativních dopadech „pirátství“ na ekonomický vývoj, a to i při použití rozdílných analýz, metod a proměnných faktorů, které byly vzaty do úvahy.

Nejnovější relevantní a svým zaměřením ojedinělá zpráva o dopadech nelegálního stahování autorskoprávně chráněného obsahu z internetu na online prodeje tohoto obsahu, vychází z průzkumu chování samotných uživatelů¹². Zprávu vydalo Joint Research Center, Institute for Prospective Technological Studies, které administrativně spadá pod Evropskou komisi. Ve své zprávě

9 Nezávislý vládní orgán v USA, který provádí mj. sledování makroekonomiky, audit veřejných peněžních prostředků apod. Více na <http://www.gao.gov/about/index.html>.

10 Např. studie z roku 2006, která vyčíslila škody způsobené filmovému průmyslu na šest miliard dolarů ročně, a kterou si na své náklady nechala vypracovat MPAA (The Motion Pictures Association of America), organizace hájící zájmy filmových studií.

11 SMITH, Michael D.; TELANG, Rahul, Assessing The Academic Literature Regarding the Impact of Media Piracy on Sales [online], 2012 [cit. 5. 2. 2013], dostupný z http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2132153

12 AGUIAR, Luis, MARTENS, Bertin, Digital Music Consumption on the Internet: Evidence from Clickstream Data, ISSN 1831-9424, [online], 2013 [cit. 19. 3. 2013], dostupné na: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC79605.pdf>, k tématu rovněž např. MATĚJČEK, Petr, *Kdo je nejlepší zákazník? Pirát!* [online], 2012 [cit. 20. 3. 2013], dostupné na <http://www.ceskapozice.cz/zahranici/svetove-udalosti/kdo-je-nejlepsi-zakaznik-pirat>

4 LESSIG, Lawrence, *Free Culture*, New York, The Penguin Press, 2004, 352 s., ISBN 1-59420-006-8, s. 133

5 LESSIG, Lawrence, *Free Culture*, New York, The Penguin Press, 2004, 352 s., ISBN 1-59420-006-8, s. 137

6 § 9 AutZ.

7 „Všechna práva vyhrazena“ a „některá práva vyhrazena“.

8 Lessig, profesor na Harvard Law School, se této problematice věnuje ze širšího úhlu pohledu v několika knihách, zmiňme v chronologickém pořadí The Future of Ideas, Free Culture a Remix.

zkoumal institut otázku souvislosti nelegálního stahování a „streamování“¹³ obsahu a jeho dopad na prodej tohoto obsahu legální cestou na online službách (např. iTunes Store). Z rozsáhlého vzorku 16 000 respondentů vyplynulo, že nelegální stažení sice pouze malým procentem, nicméně přispívá ke zvýšení tržeb těchto prodejců. Jedná se prakticky o situace, kdy si uživatel stáhne nelegálně nové album určitého interpreta „na zkoušku“ a po zjištění, že se mu líbí, se rozhodne interpreta podpořit a album si zakoupí v lepší kvalitě řádným způsobem.

Je však navýsost aktuální otázkou, do jaké míry lze výhradně restriktivními prostředky autorského práva kompenzovat snižující se tržby z užívání autorských děl. Jednoduchost a rychlost sdílení informací a autorskoprávního obsahu v současném světě se zatím zdá pro vykonavatele práv nepřekonatelným problémem, přesto můžeme uvést příklady, jak se alternativními obchodními modely a způsoby distribuce některé služby dokázaly novému trendu úspěšně přizpůsobit.

1.2.1. Online služby, nabízející multimediální obsah

V takovém přehledu nemůžeme začít u jiné služby než u iTunes. Elektronický obchod iTunes Store byl spuštěn 28. srpna 2003 a zaznamenal okamžitý úspěch. Za iTunes stojí společnost Apple a nápad na zrod této služby nosil v hlavě nepochybně geniální šéf společnosti Steve Jobs, sám velký milovník hudby. Styl jeho uvažování nejlépe ilustrují jeho vlastní slova: „*Někteří lidé říkají: „Dejte zákazníkům, co chtějí.“ Ale to není můj přístup. Naším úkolem je zjistit, co chtějí, ještě než to začnou chtít. Myslím, že to byl Henry Ford, kdo jednou řekl: „Kdybych se byl zeptal zákazníků, co chtějí, řekli by: „Rychlejšího koně!“ Lidé nevědí, co chtějí, dokud jim to neukážete.*“¹⁴

V duchu tohoto hesla uzavřel Apple před spuštěním iTunes smlouvy se všemi významnými hudebními vydavateli v USA a nabídl tak lidem na jediném místě veškerý myslitelný repertoár, o který by mohli mít zájem, a to bez nutnosti zvednout se od počítače. Celá služba následně mohutně expandovala, a to ať z původního Mac operačního systému na další platformy (Windows), tak i nabídkou obsahu. Dnes je na iTunes kromě hudby možné pořídit filmy, elektronické knihy, počítačové aplikace atd.¹⁵ Tento ve své podstatě jednoduchý koncept otevřel oči dalším podnikatelům a dveře dalším službám, nabízejícím legálně a jednoduše multimediální obsah na internetu. Za iTunes v pořadí tržního podílu následuje Amazon a služba Google Play, a to zejména díky rychlému rozšiřování operačního systému Android určeného pro chytré telefony. Dominanci společnosti Apple

nejlépe ilustruje fakt, že v roce 2012 se skrze iTunes Store uskutečnilo 64% online stahování hudby.¹⁶

Českou, pochopitelně podstatně skromnější, obdobou iTunes byl několik let internetový obchod i-legalne.cz, který jako jediný nabízel na jednom místě hudbu většiny (nejen) českých vydavatelů. Na našem trhu, který je pro velké vydavatele málo atraktivní, však projekt neuspěl. Zásadním důvodem byla technická omezení stažené hudby (DRM) a její vysoká cena. Z krachu tohoto projektu viní jeho zakladatel Petr Peřina právě velká vydavatelství, která na poskytování takovéto služby neměla dostatečný zájem, vynucovala šíření autorských děl výhradně s technickými omezeními a úmyslně poskytovala licence za vysoké ceny, jelikož se připravovala na spuštění vlastní služby.¹⁷ Ta nyní funguje pod názvem MusicJet¹⁸ a jejím vzorem je švédský projekt Spotify.

Tím se dostáváme k dalšímu obchodnímu modelu, na kterém je založena zmiňovaná služba Spotify nebo internetové rádio last.fm. Tyto služby jsou založeny na již zmiňované technologii „streamování“ hudby. Uživatel si tak v první řadě může hudbu poslechnout v reálném čase a následně si ji může zakoupit a stáhnout. Spotify využívá obchodního modelu, kdy určité funkce jsou k dispozici zájemcům zdarma, platícím uživatelům však nabízí výhody, jako např. uživatelské rozhraní bez reklam, neomezený čas poslechu apod. Že se může jednat o životaschopný koncept, dokládají čísla, v loňském roce stoupl počet platících uživatelů stále se rozvíjející služby na 6 milionů, těch registrovaných je 24 milionů.¹⁹

Současná situace v ČR je tedy taková, že projekt MusicJet cílí na co největší zastoupení českého repertoáru, služba však zatím příliš rozšířená není, i díky neefektivnímu, pokud vůbec nějakému, marketingu. Jinak jsou čeští uživatelé odkázáni krom zahraničních služeb na jednotlivé hudební vydavatele jako Bonton nebo Indies.²⁰ Nepochybně paradoxem je, že uživatelsky nejpřívětivější e-shop nabízí někdejší státní podnik Supraphon.

Aktuálně rozšiřující se model představuje tzv. „crowdfunding“, neboli financování prostřednictvím dobrovolných příspěvků. Zpěvačka Amanda Palmer tak na své album vybrala přes milion dolarů²¹, na stejném principu funguje i služba Humble Bundle, přes kterou lze

13 „Pojem streamování znamená, že tok dat přijímaný ze sítě není ukládán na disk, ale je rovnou přehráván.“ Více k tomuto pojmu zde: <http://www.civ.cvt.cz/info/info.php?did=443> [online], [cit. 19. 3. 2013].

14 ISAACSON, Walter, *Steve Jobs*, Praha, Práh, 2011, 678s., ISBN: 978-80-7252-352-8, s. 658

15 Více k historii iTunes viz např. HARRIS, Mike, *iTunes Store History - The History of the iTunes Store* [online], [cit. 19. 3. 2013], dostupné na: http://mp3.about.com/od/history/p/iTunes_History.htm

16 ARCHER, Robert, *iTunes Dominates Download Market & Streaming Audio Grows* [online], 2012 [cit. 19. 3. 2013], dostupné na http://www.cepro.com/article/itunes_dominates_download_market_streaming_audio_grows/

17 Rozhovor s Petrem Peřinou viz KOVALÍK, Jan, *Hudební trh v ČR zničili vydavatelé, říká šéf i-legalne* [online], [cit. 19. 3. 2013], dostupné na: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/nakupy/clanek.phtml?id=689930>

18 Viz <http://www.musicjet.cz/MJDefault.aspx> [cit. 19. 3. 2013]

19 SLOAN, Paul, *Spotify: Growing like mad, yet so far to go* [online], 2013 [cit. 19. 3. 2013], dostupné na http://news.cnet.com/8301-14013_3-57573394-spotify-growing-like-mad-yet-so-far-to-go/

20 MACICH ML., Jiří, *MusicJet nabízí přes dva miliony skladeb a chce více podpořit české interprety* [online], 2012 [cit. 19. 3. 2013], dostupné na <http://www.lupa.cz/clanky/musicjet-nabizi-pres-dva-miliony-skladeb-a-chce-vice-podporit-ceske-interprety/>

21 Viz <http://www.kickstarter.com/projects/amandapalmer/amanda-palmer-the-new-record-art-book-and-tour> [cit. 20. 3. 2013]

metodou „zaplat, kolik chceš“ nakoupit hudbu, počítačové hry nebo elektronické knihy.²²

Jak vidno, existují společnosti kreativní, které zareagovaly na technologický rozvoj, byly schopny vyjít zákazníkům vstříc a vytvořily funkční obchodní model. Trend soustavně klesajících celkových příjmů hudebního průmyslu, jehož počátek se datuje do roku 1999, se podařilo poprvé zastavit teprve v loňském roce. K tomu přispěla jednak expanze na nové trhy, ale velkou měrou se na růstu podílely právě služby iTunes a Spotify.²³ Právě vzrůstající podíl těchto relativně nových obchodních modelů dává tušit, že budoucnost leží v jejich obdobách a zlatá horečka 90. let 20. století je opravdu minulostí.²⁴ Snížené tržby však nelze podle našeho názoru vnímat jako hospodářskou depresi tohoto průmyslu, ale spíše jako návrat do normálu po období konjunktury. Je možné, že za několik let bude považována „zlatá éra“ hudebního průmyslu ve druhé polovině 20. století za historickou anomálii.

2. Veřejné licence

Ze shora popsanych důvodů se v posledních letech dostává do popředí nový fenomén veřejných licencí. Máme-li mluvit o veřejných licencích, je vhodné začít v roce 1976 a zmínit se o osobnosti Richarda Stallmana. Tento aktivista patřil do okruhu počítačových nadšenců, kteří se v 70. letech minulého století scházeli v Kalifornii. Na rozdíl od dalších členů zmíněného kroužku, Billa Gatese nebo Steva Jobse, však zastával názor, že technická zařízení by měla být otevřená. Tzn., že jejich kód by měl být znám co nejširší veřejnosti (především tedy té odborné), aby bylo možné funkce zařízení vylepšovat, upravovat apod. Z tohoto přístupu vzešla organizace Free Software Foundation, která začala propagovat Stallmanovy myšlenky širší obci odborníků a dala vzniknout pojmu „free software“. Takový software musí splňovat čtyři požadavky, které zaručí uživatelům možnost software zkoumat a modifikovat.²⁵ O vhodnosti Stallmanova přístupu můžeme mít určité pochybnosti, zvláště když jej srovnáme s výše jmenovanými osob-

22 Viz např. BEUTH, Patrick, Musik im Bündel zum Wunschpreis, [online], [cit. 20. 3. 2013], dostupné na <http://www.zeit.de/digital/internet/2012-07/humble-music-bundle-ebooks> nebo MATĚJČEK, Petr, Budoucnost obchodování: Zaplat kolik chceš, [online], 2012 [cit. 20. 3. 2013], dostupné na <http://www.ceskapozice.cz/zahranici/svetove-udalosti/budoucnost-obchodovani-zaplat-kolik-chces>

23 LUCKERSON, Victor, *Revenue Up, Piracy Down: Has the Music Industry Finally Turned a Corner?* [online], 2013 [cit. 20. 3. 2013], dostupné na <http://business.time.com/2013/02/28/revenue-up-piracy-down-has-the-music-industry-finally-turned-a-corner/>

24 Svědčí o tom i poslední údaje britského kolektivního správce PRS, které ukazují, že odměny za online užití rychle rostou, zatímco ostatní a tradiční zdroje stagnují. Viz <http://www.prsformusic.com/aboutus/press/latestpressreleases/Pages/UKsongwriteronlineroyaltiestop51m.aspx> [cit. 6. 4. 2013]

25 Jde o svobodu spustit program za jakýmkoliv účelem (svoboda 0). Svobodu studovat, jak program pracuje a přizpůsobit ho svým potřebám (svoboda 1). Předpokladem k výše uvedenému je přístup ke zdrojovému kódu. Svoboda redistribuovat kopie, a zveřejňovat vašemu kolegovi (svoboda 2). Svoboda vylepšovat program a zveřejňovat zlepšení, aby z nich mohla mít prospěch celá komunita. (svoboda 3). Předpokladem k výše uvedenému je přístup ke zdrojovému kódu. Dostupné z: <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.cs.html> [cit. 25. 11. 2012]

nostmi, které se díky přijetí přístupu „proprietárního“ (technické parametry jak softwaru, tak hardwaru jsou známy pouze konstruktérům a není žádoucí, aby do nich zasahovali sami uživatelé) staly v průběhu let miliardáři.

Jako první se tedy veřejné licence staly populární díky počítačovým programům, v průběhu času ale začala vzrůstat poptávka po obdobném konceptu i v jiných oblastech kultury a lidské kreativity. Postupné omezování práv užívat autorská díla vyvolává protireakci a sílí tlak na zjednodušení čím dál rigidnějších právních norem v oblasti práva duševního vlastnictví. Tato tendence dala vzniknout jakési nadstavbě autorského práva v podobě veřejných licencí. Jejich účelem není popírat autorská práva, ale učinit jejich uplatňování, ať už z pozice autora či uživatele, přívětivější a jednodušší. O tom ostatně svědčí fakt, že veřejné licence se nesnaží vytvořit jakési paralelní autorské právo, nýbrž jsou plně založeny na v současnosti platném autorském právu.

Premisou organizace CC, která bude představena dále, mimo jiné je, že autorské právo dnešní doby nadměrně ztěžuje přístup a využití autorských děl. Podstatou veřejných licencí je potom tyto překážky odstranit a to na smluvní bázi, vytvořením různých z podstaty nevýhradních (viz § 47 odst. 3 AutZ) licencí (u softwaru např. GNU General Public License, GNU GPL), které umožní rychlé a uživatelsky přívětivé sdílení a možnost vytvářet odvozená díla. Uvážíme-li, že dnes je splněním podmínek AutZ chráněno každé vytvořené dílo (i bez sebemenší ambice jeho komerčního využití), konat musí ten, kdo chce výtvar své duševní činnosti této ochrany zbavit. CC tak zákonitě staví na jí kritizovaném systému a nabízí možnost, jak toho dosáhnout a podpořit tak „svobodnou kulturu“.

2.1. Veřejné licence v českém a německém právu

Do českého právního řádu si veřejné licence našly cestu novelou AutZ zákonem č. 216/2006 Sb., před jejím přijetím nebyl platný vznik licenční smlouvy vůbec možný. Licenční smlouva popsaná v § 46 a následujících AutZ umožňuje autorovi poskytnout jiné osobě oprávnění k výkonu svých majetkových práv.²⁶ Jedná se tedy o dvoustranný právní úkon mezi poskytovatelem a nabyvatelem licence²⁷, při jeho uzavírání se užije i obecných ustanovení o uzavírání smluv v zákoně č. 40/1964 Sb. občanský zákoník (§ 43 a následující).

Pro veřejné licence jsou pak charakteristické určité definiční znaky. Z povahy věci jde o licenci nevýhradní (autor zpravidla vystaví své dílo na internetu, kde k němu má přístup v podstatě neomezený počet potenciálních nabyvatelů), je tedy poskytována neurčitému okruhu osob, licence je poskytována po celou dobu ochrany díla,

26 K otázce osobnostních a majetkových práva autora viz §§ 11 a 12 AutZ.

27 Na specifika této problematiky v zemích ovládaných *case-law*, kde může být udělení licence považováno za jednostranný úkon ze strany poskytovatele licence (a může se jednat o věcné, nikoliv obligacní právo), upozorňuje ve svém článku Herkko Hietanen. Viz HIETANEN, Herko, A License or Contract; Analyzing the Nature of Creative Commons Licenses [online], *Nordic Intellectual Property Law Review*, ročník 2007 [cit. 9. 2. 2013], dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1029366

získává ji každý, kdo dílo užívá v souladu s podmínkami veřejné licence, je bezúplatná a nabyvatelé mohou dílo dále šířit.²⁸ Konkrétní právní zakotvení pak nalezneme ve výše uvedeném § 46 odst. 5) a 6).²⁹

Ve Spolkové republice Německo je krom většího ohlasu tohoto tématu právní situace obdobná jako v České republice. Náš AutZ (stejně jako v podstatě celý právní systém) do značné míry vychází z toho německého. V tomto případě se jedná konkrétně o zákon o právu duševního vlastnictví (UrhG). Zatímco v českém právu je licenční smlouva upravena ve zvláštním předpise (v AutZ místo ObčZ), v Německu je možnost uzavírat takový druh smluv dovozoována ze znění § 305 odst. 2 BGB³⁰, jako předpisu pro závazkové právo obecného. Obdobné řešení však bude zanedlouho účinné i v České republice díky § 2373 odst. 1 NOZ.³¹

Jak bylo naznačeno již v úvodu, zejména v poslední době se debata o autorském právu stala povědomou i pro část širší veřejnost (což je nutné považovat za úspěch, zatím ale bohužel výrazně zaostává za diskusí, která probíhá např. v sousedním Německu, kde se této problematice soustavně a fundovaně věnují nejen úzce zaměřeni odborníci, ale i prestižní média)³², na což reaguje i akademická sféra. Můžeme ale konstatovat, že odborná literatura k tématu veřejných licencí v našem právním prostředí se především díky osvětové činnosti Ústavu práva a technologií Masarykovy univerzity utěšeně rozrůstá, ač jde zatím spíše o kvalifikační práce studentů.³³

28 Vyčerpávající charakteristiku veřejných licencí v českém právu podal Petr Jansa ve své diplomové práci, viz JANSÁ, Petr, Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice [online], 2008, Magisterská diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Dostupné z: http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf [cit. 5. 2. 2013]. Z dalších materiálů např. nová brožura Ústavu práva a technologií Masarykovy univerzity. KYŇCL, Libor, MYŠKA, Matěj, POLČÁK Radim, ŠAVELKA Jaromír, Veřejné licence v České republice [online], 2012 [cit. 5. 2. 2013], dostupné z: <http://is.muni.cz/www/102870/Prirucka.pdf>.

29 AutZ, „(5) O podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob.

(6) S přiblížením k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo zvyklostem může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyznění návrhatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn.“

30 JAEGER, Till, METZGER, Alex, Open Content-Lizenzen nach deutschem Recht, *Multimedia und Recht*, 2003, s. 492, [online], [cit. 20. 3. 2013], dostupné na <http://beck-online.beck.de/default.aspx?bcid=Y-300-Z-MMR-B-2003-S-431-N-1>

31 „O podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému počtu osob. Obsah smlouvy nebo jeho část lze určit také odkazem na licenční podmínky, jež jsou stranám známé nebo veřejně dostupné.“

K tématu viz např. MYŠKA, Matěj, Vybrané aspekty licenční smlouvy v novém občanském zákoníku, *Revue pro právo a technologie*, 2012, 3. ročník, 5. číslo, str. 9-11, ISSN 1805-2797, [online], [cit. 1. 4. 2013], dostupné na <http://www.law.muni.cz/dokumenty/17196>

32 Viz např. speciál týdeníku ZEIT k 10. Výročí vzniku licencí Creative Commons, články k tématu např. zde: <http://www.zeit.de/digital/internet/2012-07/glossar-urheberrecht> [cit. 9. 2. 2013] či zde: <http://www.zeit.de/digital/internet/2012-12/creative-commons-kritik> [cit. 9. 2. 2013] nebo specializovaný internetový portál irights.info, viz <http://irights.info/> [cit. 20. 3. 2013]

33 Krom prací zmíněných v poznámce pod čarou č. 11 např. diplomová práce Michala Urbana. URBAN, Michal, Volné licence v českém a evropském právu [online], 2011, Magisterská diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, vedoucí práce JUDr. Radim Polčák, Ph.D., dostupné z https://is.muni.cz/auth/th/210184/pravf_m/. K aktuálnímu tématu Open

2.2. Creative Commons

Creative Commons je organizace založená v roce 2001 v USA, duchovním otcem je již zmiňovaný právník Lawrence Lessig. Jejím cílem je podpora svobodné tvorby, CC tak spoléhá na jednotlivé tvůrce, kterým je nějakým způsobem blízká myšlenka sdílení jejich díla volnějším způsobem, než nabízí tradiční autorské právo. Již v popisu historie autorského práva jsme si mohli povšimnout rozporu, ač nazýváme právo autorským, nejsou to autoři, o které jde v současné diskusi především. Ostatně z anglického pojmu copyright si odvodíme podstatu (right to copy, právo kopírovat). Nejde zde v první řadě o zájem autora, nýbrž nositele práv k dílu, což jsou nejčastěji distributoři, vydavatelé apod. Velká čtyřka nahrávacích společností (Universal Music Group, Sony Music Entertainment, Warner Music Group, EMI) kontroluje přes mírný propad v posledním roce téměř 70% amerického trhu s hudbou.³⁴ Autorské právo tak chrání především zaběhnutý obchodní model a zisky těchto subjektů. Nezadržitelný technologický pokrok umožnil snadnější a rychlejší šíření ale i produkci informací v celosvětovém měřítku, do značné míry se tak oslabila dříve nedobytná pozice distributorů jako zprostředkovatelů či producentů autorského obsahu. Dle našeho názoru tak kriminalizování velké části veřejnosti, která tento obsah údajně nelegálně stahuje, pouze zastírá neochotu či neschopnost přizpůsobit se novým podmínkám. Legislativní změny ve prospěch a na základě lobby těchto korporací především v USA ve druhé polovině 20. století toto tvrzení jen potvrzují.

Organizace Creative Commons stojí na principech, které Lawrence Lessig obsáhle popsal především ve své knize *Free Culture*. V roce 2002 vydalo CC první standardizované znění licenčních podmínek, přičemž inspiraci hledalo především ve Stallmanově licenci GNU GPL. Na rozdíl od této softwarové licence však následoval proces přenesení standardizovaných licencí do jednotlivých národních právních řádů. CC to považuje za velký úspěch, tento přístup skýtá výhodu v tom, že např. oproti GNU GPL verzi 2 (GPLv2) nehrozí, že by se některá ustanovení ukázala pro daný národní právní řád jako neplatná a tudíž nepoužitelná. Nevýhodu naopak představuje fakt, že u číselně stejné verze licenčních podmínek (např. verze 3.0) existuje de facto několik desítek v podrobnostech specifických licencí, čímž se zvyšuje riziko jejich konfliktu mezi národními právními řády poskytovatele licence a jejich nabyvatelů.

2.2.1. Licence CC

Pro licence CC samozřejmě platí obecná charakteristika veřejných licencí uvedená v kapitole 2.1., tyto znaky veřejných licencí proto musíme mít na paměti i pokud

Access výborná bakalářská (sic!) práce Jiřího Marka. MAREK, Jiří, Veřejné licence v akademické praxi [online], 2012, Bakalářská práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, vedoucí práce Mgr. Matěj Myška, dostupné z https://is.muni.cz/auth/th/364936/pravf_b/.

34 COLE, Matt, *Major Labels See Decline In Global Market Share As Independents Grow* [online], [cit. 17. 3. 2013], dostupné na <http://www.complex.com/music/2012/05/major-labels-see-decline-in-global-market-share-as-independents-grow>

chceme hovořit o standardizovaných licencích vytvořených organizací CC.

Licence CC samotné se skládají ze tří uživatelských „vrstev“ (deeds). První vrstva „Commons Deed“ je jednoduchý piktogram, jehož výhodou je okamžitá mezinárodně srozumitelná informace pro uživatele, že je dílo licencováno pod danou licenci. K dílu musí být připojen minimálně odkaz na kompletní znění licence, která tvoří další vrstvu licence, tzv. „Legal Code“. Ten je právně závazným textem, který obsahuje vlastní licenční ujednání. Třetí vrstvou je strojový („Machine Readable“) kód, napsaný v jazyce HTML, který umožňuje mj. vyhledáváním pomocí metadat identifikovat díla licencovaná pod CC.³⁵

V současné době existuje šest druhů standardizovaných licencí vytvořených organizací CC, a to od nejméně restriktivní BY (uveďte autora), která klade na nabyvatele licence a uživatele díla jediný nárok, řádně uvést původního autora (jinak řečeno citovat), až po nejpřísnější BY-NC-ND, která zakazuje komerční užití díla i jeho úpravu. Můžeme říci, že základní povinnosti je vždy prvek BY a základním oprávněním je vytvářet odvozená díla (výjimkou jsou samozřejmě licence BY-ND a BY-NC-ND, které toto prvkem ND (No Derivatives, nezasahujte do díla) zapovídají. Specifickým licenčním prvkem je SA (Share Alike, zachovejte licenci), způsobuje efekt známý u jiných veřejných licencí (např. GNU GPL), označovaný jako „copyleft“. Pokud tedy autor nezakáže vytváření upravených děl prvkem ND, je možné pomocí SA uložit nabyvatelům povinnost šířit své vlastní díla pod stejnou nebo obdobnou licenci, čímž je zachována dostupnost i pro další uživatele.

Při výběru vhodné licence si autor musí především zodpovědět dvě základní otázky. Zda si přeje dovolit vytváření odvozených děl a zda povolí využití svého díla pro komerční účely.³⁶ Formulář pak vygeneruje vhodné licenční prvky, jejichž různé kombinace vidíme v tabulce. Licenční podmínky autor musí připojit k dílu samotnému, generátor pak nabídne adekvátní způsob připojení (v závislosti na tom, zda se jedná o dílo hudební, fotografické atd.)

Podobně jako u licence Free Software Foundation GNU GPL existuje již několik verzí licencí CC, poslední verzí je v současnosti 3.0, koncem roku 2012 měla spatřit světlo světa čtvrtá verze, nicméně práce na její finalizaci nabraly zpoždění, a tak je její vydání odloženo. V září byl zveřejněn finální čtvrtý návrh čtvrté verze, největší novinkou je možnost poskytovat licence CC k databázovým právním *sui generis*, v oblasti kolektivní správy žádnou zásadní změnu nepřináší.

Dostupnost díla pod licenci CC se pro zájemce o jeho užití jeví na první pohled tak, že náklady na pořízení a využití takového díla musí být nižší, realita by však takového uživatele mohla překvapit. Především nevýhradností a faktickou neodvolatelností licence totiž může dojít k situaci, kdy člověk, který dílo pod licenci

CC poskytne, takovým oprávněním sám nedisponuje. Svěření správy díla kolektivnímu správci pak tyto pochybnosti odstraňuje a především pro uživatele přináší jednoznačnou výhodu, totiž jistotu, že u díla jsou práva vypořádána a kolektivní správce je oprávněným subjektem dílo poskytnout. Toto a další úskalí užití veřejných licencí budou předmětem zkoumání v dalším průběhu práce.

3. Kolektivní správa

Dlouhá staletí byla umělecká díla faktickým majetkem církve, v kapitole o historii práva duševního vlastnictví jsme nastínili situaci od 18. století, mohli jsme vidět, že až do 90. let minulého století bylo nakládání s uměleckými díly výsadou specializovaných profesionálů (televizních společností, distributorů apod.) Změnu přinesl pochopitelně rozvoj internetové sítě a vznik sítě peer-to-peer (P2P). Ta umožnila do té doby nepoznané sdílení obsahu přímo mezi jednotlivými uživateli, čímž se výměna informací a dat stala rychlou a jednoduchou, bez nutnosti např. distributorů jakožto prostředníka, dodávajícího autorskopravní obsah. Nejznámějším sporem rané éry P2P sítě je bezpochyby případ služby Napster³⁷, která se stala průkopníkem řady dalších podobných projektů.

3.1. Stručná historie kolektivní správy

Kořeny kolektivní správy nalezneme ve Francii na přelomu 18. a 19. století, na počátku stála společnost francouzských spisovatelů (zakládajícími členy byli význační romanopisci Honoré de Balzac a Victor Hugo), která vybírala za vydávání svých děl poplatky od tiskařů. Tento mechanismus se rozšířil do Itálie a následně dalších zemí. Vyústěním snah o internacionalizaci byl roku 1926 vznik organizace sdružující národní kolektivní správce, CISAC (Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs). Základní myšlenkou kolektivní správy bylo sjednotit mechanismus fungující v různých zemích, stanovit odpovídající sazby za využívání autorských děl a poskytnou tak autorům ochranu před neoprávněným užitím jejich děl, stejně jako podpořit jejich užití řádně.³⁸ Spolu s prvkem, který odborník na právo kolektivní správy Daniel Gervais nazývá jeho fragmentací, však přichází ne jeden problém. Efektivita a jednoduchost, které kdysi kolektivní správu zdobily a učinily z ní nástroj vyhledávaný autory i uživateli, se ve světě, kde jednotlivá práva k jedinému dílu vykonává několik různých osob (např. u filmu jsou to autor audiovizuálního díla, autor scénáře, autor hudby, potažmo ještě autor knižní předlohy), stává neefektivním. I pro kolek-

37 Pro detailní historii sporu viz např. HONIGSBERG, Peter Jan, The Evolution and Revolution of Napster, 2002, *University of San Francisco Law Review*, Ročník 36, s. 473, [online], [cit. 9. 2. 2013], dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=830884. Napster však funguje dodnes, i když se přizpůsobil a za hudební obsah uživatelé platí poplatky.

38 Představme si typicky rádiovou stanicí, jak získává práva k užití hudebních děl, která vysílá. Získat je individuálně je fakticky nemožné, kolektivní správce nabízí získat tato oprávnění u jediné osoby, u něj.

35 Prvním vyhledávacím umožňujícím pokročilé vyhledávání CC licencovaných děl byl v roce 2005 Yahoo, následovaný vyhledávacím Google. Free softwareový prohlížeč Mozilla Firefox nabídl v témže roce rozšíření, které informovalo uživatele, že se nachází na stránce, licencované CC.

36 <http://creativecommons.org/choose/> [cit. 7. 2. 2013]

tivní správce tak platí to, co jsme řekli o právu duševního vlastnictví obecně, totiž že musí v brzké době reagovat na zásadní změny ve způsobu šíření děl a v měnících se podmínkách na trhu s uměním.

3.2. Kolektivní správa v ČR a SRN

Pro kolektivní správu v ČR platila v období let 1996 až 1999 speciální zákonná úprava jako je tomu dodnes právě v SRN. Šlo o zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů, ten byl v celé své první části, která upravovala právě kolektivní správu, zrušen a nahrazen v roce 2000 nabytím účinnosti současného AutZ. Účelem úpravy kolektivní správy zvláštním zákonem je typicky její oddělení od soukromoprávní oblasti AutZ, jak se to stalo právě v českém případě, v SRN se zůstává u pojetí kolektivní správy jako oblasti veřejného práva.³⁹ I v ČR můžeme ve výkonu kolektivní správy spatřovat nepochybně veřejnoprávní prvky, organizace kolektivních správců jsou však zásadně subjekty soukromého práva.

V Německu upravuje kolektivní správu zvláštní zákon, Urheberrechtswahrnehmungsgesetz⁴⁰ (zákon o dodržování či výkonu autorského práva – překlad autor), který se věnuje právě pouze kolektivním správcům, především stanoví podmínky pro získání oprávnění k výkonu kolektivní správy, dále práva a povinnosti správců s jejich činností související a dále jejich dozor, který podle § 18 odst. 1 vykonává Patentový a známkový úřad (Das Deutsche Patent- und Markenamt, sídlící v Mnichově, v České republice dozírá na kolektivní správce Ministerstvo kultury).

Institut kolektivní správy práv je tedy v současnosti v České republice upraven v AutZ, konkrétně v § 95 a následujících. § 95 konstatuje výše řečené, totiž že „Účelem kolektivní správy (...) je kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským a umožnění zpřístupňování předmětů těchto práv veřejnosti.“ V této formulaci můžeme najít tři základní právní a společenské vztahy, které při výkonu kolektivní správy vznikají. V první řadě je to vztah kolektivního správce a zastupovaného umělce, dále vztah kolektivního správce a zájemce o užití díla (uživatele) a vposled účel šíření kultury a zpřístupňování děl veřejnosti (veřejný zájem).⁴¹ Odstavec 2 nám pak definuje důležité pojmy, tedy kdo je „nositel práv“⁴² a taxativním výčtem

co je „předmětem ochrany“⁴³. Podmínkou výkonu kolektivní správy je pak její soustavnost a komplexní činnost (výkonem kolektivní správy tak není např. pouze zprostředkování uzavření licenční smlouvy, viz § 95 odst. 3 a § 97 odst. 3 AutZ).

Co se týče právního postavení kolektivních správců, již jsme zmínili jejich soukromoprávní charakter, na rozdíl od německé právní úpravy nejsou podmínky získání oprávnění od Ministerstva kultury obsaženy ve zvláštním zákoně, nýbrž v § 97 a § 98 AutZ, pro případ odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy je relevantní § 99 AutZ. Z této problematiky zmiňme alespoň dva významné body. Prvním je § 97 odst. 5 písm. a), který je základem pro tzv. multiteritoriální licencování, o kterém podrobněji pojednáme dále. Druhým bodem je zvláštnost kolektivní správy jako ve své podstatě zákonného monopolu (viz § 98 odst. 8). Toto nelze vnímat tak, že by se úprava ochrany hospodářské soutěže na kolektivní správu vůbec nevztahovala, spíše zde jde o legitimizování základní podstaty kolektivní správy. Co se týče dílčích prvků, tj. např. dominantního postavení kolektivního správce, to je naopak pod dohledem jak Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, tak i Soudního dvora Evropské unie⁴⁴ a Evropské komise. Problematický je rovněž zákonný monopol vnitrostátní, čímž máme na mysli skutečnost, že podle § 98 odst. 6 písm. c) může ve vztahu k danému předmětu ochrany vykonávat kolektivní správu pouze jediný kolektivní správce.

Důležité je říci, že při kolektivní správě práv nevzniká licenční smlouva ani žádný převod práv mezi jeho nositelem a kolektivním správcem. Podle maximy „každý může činit to, co mu zákon nezakazuje“ je možné pověřit individuální správou majetkového práva i jinou osobu (nebude se pak jednat o kolektivní správu ve smyslu AutZ, ale o soukromoprávní vztah ve formě např. tradičního právního zastoupení). Tímto se však dostáváme k důležité vlastnosti kolektivní správy, a totiž že je za určitých podmínek (respektive při výkonu a uplatňování určitých majetkových práv) povinná.

3.2.1. Povinná kolektivní správa

Vedle kolektivní správy smluvní (kdy se držitel majetkových práv dobrovolně rozhodne přenechat výkon těchto práv kolektivnímu správci a za tím účelem uzavře v souladu s § 100 odst. 1 písm. c) s kolektivním správcem smlouvu) a rozšířeně (§ 101 odst. 9, blíže se jí budeme věnovat dále) je povinná kolektivní správa třetím možným režimem kolektivní správy v ČR.

Taxativní výčet v § 96 AutZ⁴⁵ tak stanoví, která majetková práva nemohou být spravována a vykonávána individuálně. Podle našeho názoru je smyslem tohoto řešení v podstatě princip právní jistoty, nositel práva

39 TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 748

40 Urheberrechtswahrnehmungsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1294), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 26. Oktober 2007 (BGBl. I S. 2513) geändert worden ist [online], [cit. 12. 2. 2013], dostupný na <http://www.gesetze-im-internet.de/urhwhrnrg/BjNR012940965.html>

41 TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 748

42 osoba, již přísluší majetkové právo autorské nebo majetkové právo související s právem autorským, osoba mající ze zákona oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu (např. zaměstnavatelé, jak stanoví § 58 AutZ), osoba, které přísluší ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu práva kolektivně spravovaného pro celou dobu trvání majetkových práv a alespoň pro území České republiky s právem poskytnout podlicenci

43 majetková práva ke zveřejněním nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým a zvukově obrazovým záznamům

44 Např. rozsudek SDEU sp. zn. 127/73 Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM a NV Fonior [online], [cit. 12. 2. 2013], dostupný na <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C,T,F&num=127/73&ctd=ALL>

45 Nebudeme zde uvádět výčet uvedený v zákoně, v zásadě se jedná především o právo na odměnu za různé způsoby užití díla a právo na užití díla kabelovým přenosem.

bude jen těžce po každém jednotlivém uživateli vymáhat odměnu, která mu za užití jeho díla náleží. Na druhé straně uživatel, který např. užívá zvukový záznam vysláním rozhlasem, je chráněn před jednotlivými nároky všech umělců, jejichž písně zazní, licenci od kolektivního správce totiž získává právní titul k takovému užívání. V tomto konstruktivním pak lze spatřit zmiňovaný veřejnoprávní prvek kolektivní správy, jelikož povinná kolektivní správa omezuje základní zásadu soukromého práva, tj. autonomii vůle právního subjektu, když kolektivní správce zastupuje nositele práva povinně přímo ze zákona a svou kogentní povahou znemožňuje smluvně nezastupovanému nositeli její účinky vůči sobě samému vyloučit či omezit.⁴⁶

Právě v oblasti povinné kolektivní správy se setkáváme s v úvodu zmiňovaným vlivem práva EU, právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu či rozmnoženiny díla či poslední věta § 96 odst. 3 vycházející ze směrnice EU.⁴⁷

3.2.2. Povinnosti při kolektivní správě

Základní povinnosti kolektivního správce představují rovněž veřejnoprávní ingerenci do soukromoprávních vztahů. Subjektu soukromého práva přikazuje právní předpis nejen chovat se určitým způsobem (především tedy s péčí řádného hospodáře a odborně), ale i povinnost podle § 100 odst. 1 písm. b) uzavřít smlouvu o zastupování s každým nositelem práv, který o to projeví zájem a splní předepsané podmínky. Lze to považovat za jakousi pojistku proti zneužití zákonného monopolu tím, že by např. kolektivní správce odmítl určité nositele zastupovat a tímto diskriminačním způsobem vyloučil takové nositele práv z možnosti inkasovat odměny za užití jejich díla.

Obdobnou kontraktační povinnost má kolektivní správce podle § 100 odst. 1 písm. h) logicky i vůči uživatelům nebo jejich sdružením. Dvě výjimky z této tradiční povinnosti stanoví § 101 odst. 3 a 4. Tato povinnost se realizuje typovou licenční smlouvou podle AutZ, v případě, že se jedná o hromadně určený předmět ochrany (situaci v praxi jistě častější), bude se jednat o autorským zákonem zvláště upravenou hromadnou či kolektivní licenční smlouvu.⁴⁸

Mezi důležité povinnosti patří rovněž oprávnění a zároveň povinnost vybírat ve prospěch nositelů práv odměny, rozdělovat je a vyplácet je v souladu s tzv. rozúčtovacím řádem. Kolektivní správce je také ze zákona aktivně legitimován vymáhat pro zastupované nositele práv náhradu škody, domáhat se vydání bezdůvodného

obohacení a disponuje i zadržovacím nárokem (§100 odst. 1 písm. i)). V případě povinně spravovaných práv je kolektivní správce dokonce jediným legitimovaným subjektem, který výše uvedená oprávnění může realizovat (paradoxně nositel práva k tomu sám oprávněn není).⁴⁹

Minimálně závažnější je rozsah oprávnění kolektivního správce ve vztahu ke kontrole uživatelů předmětu ochrany podle § 100 odst. 3 AutZ. Přestože důvodová zpráva i doktrína⁵⁰ až úzkostlivě lpí na soukromoprávním postavení kolektivního správce, je jen těžko představitelné, že by jiný právní subjekt v právně rovném postavení byl oprávněn ke kontrole řádného a včasného plnění smlouvy takovým způsobem, jaký dovozuje komentář k AutZ, totiž umožnit kolektivnímu správci vstup do provozovny, předložit účetní knihy apod.⁵¹ Korektivní zákaz zneužití získaných informací k jinému účelu se jeví být velmi slabou náplastí na tuto diskutabilní pravomoc zjevně veřejnoprávního a donucovacího charakteru. Ještě silnější uplatnění v zásadě veřejnoprávního institutu zákazu najdeme v § 101 odst. 6 a 7 AutZ. V případě prodlení uživatele se zaplacením odměny je kolektivní správce oprávněn mu dočasně zakázat užívání předmětu ochrany. Podle § 72 odst. 4 tak lze zakázat i užití uměleckého výkonu výkonného umělce, které je za normálních okolností zaručeno úplatnou zákonnou licencí. Takové ustanovení je pak podle našeho názoru na hranici rozporu s čl. 2 odst. 4 Ústavy.

Neplnění výše uvedených povinností může vést k pokutám⁵² ze strany Ministerstva kultury, v krajním případě až k odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy, a to obligatorně⁵³, nebo na základě svého správního uvážení.⁵⁴

3.2.3. Rozšířená kolektivní správa

V § 101 AutZ najdeme bližší úpravu jevu zásadního pro kolektivní správu, totiž uzavírání hromadných a kolektivních licenčních smluv. Podstatou hromadné licenční smlouvy je, že uživatel nabývá oprávnění k užití celého repertoáru kolektivního správce (tedy v podstatě k neurčitému okruhu děl, které se v čase mění), je to pro něj tedy situace značně příznivější, než sjednávat licenční smlouvy s každým jednotlivým nositelem majetkového práva. Hromadná smlouva je pojmem nadřazeným smlouvě kolektivní, jejímž specifickým je to, že ji kolektivní správce uzavírá se zástupcem či sdružením většího počtu uživatelů předmětu ochrany. V praxi je tak

49 Což vyplývá z díkce závěru § 100 odst. 1 písm. i) AutZ.

50 Viz důvodová zpráva k AutZ, obsažená ve sněmovním tisku 443/0 [online], dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=443&ct1=0> [cit. 17. 3. 2013] i komentář k AutZ TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 stran, ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 753 či 764

51 TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 808

52 Viz § 103 odst. 2 písm. d) AutZ.

53 Viz § 99 odst. 1 AutZ, tedy v situaci, kdy kolektivní správce vůbec nespĺňuje podmínky výkonu kolektivní správy a když o odnětí oprávnění kolektivní správce sám požádá.

54 Viz § 99 odst. 2 AutZ.

46 TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 758

47 Konkrétně jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (kodifikované znění) (Úř. věst. č. L 376, 27. 12. 2006, s. 28) a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v Informační společnosti (Úř. věst. č. L 167, 22. 6. 2001, s. 10). Obě dostupné online na http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do?ihmlang=cs [cit. 12. 2. 2013]

48 TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 807

obvyklý vznik smluv kumulujících oba prvky, tj. kolektivních licenčních smluv hromadných.⁵⁵ § 101 odst. 5 AutZ stanovuje pro zmíněné smlouvy obligatorní písemnou smlouvu a zvláštností je, že práva a povinnosti vůči kolektivnímu správci přímo jednotlivým sdruženým uživatelům.

§ 101 odst. 9 zakotvuje našemu právnímu řádu dříve neznámý institut rozšířené kolektivní správy (extended collective licensing). Podobně jako u práv povinně kolektivně spravovaných (viz výše) se jedná o zastupování nositelů práv, kteří si výkon svých práv s kolektivním správcem nesjednali smluvně. Přímou zákon tak stanoví případy, kdy je uživatel oprávněn užít předměty ochrany i nezastupovaných nositelů taxativně daných majetkových práv, za předpokladu, že s kolektivním správcem uzavřel hromadnou licenční smlouvu. Rozdíl proti právům povinně kolektivně spravovaným je ten, že nositel práv může účinky rozšířené kolektivní správy vůči sobě vyloučit. Toto vyloučení může být uskutečněno dvěma jednostrannými prohlášeními, učiněnými současně vůči kolektivnímu správci a vůči uživateli předmětu ochrany.⁵⁶

3.3. Kolektivní správa *de lege ferenda*

Kolektivní správa v současnosti čelí díky technologickému rozvoji řadě zásadních výzev. Na tomto místě se pokusíme nastínit alternativy budoucího vývoje role kolektivních správců. Ti totiž musí do jisté míry redefinovat samotnou podstatu své existence, což není možné zvládnout na pouhé národní úrovni. Bez širší spolupráce se takový cíl jeví jako nespílitelný, což si uvědomovala i Evropská komise (dále jen „Komise“).

Kolektivní správci se na rozvoj celosvětově snadné dostupnosti děl díky internetové síti snažili zareagovat vzájemnými recipročními dohodami, kterými se oba kolektivní správci opravňovali k výkonu kolektivní správy vždy na území druhého kolektivního správce. Tento postup už v 70. a 80. letech 20. století přilákal pozornost Komise, která musela spolu s někdejší Evropským soudním dvorem opakovaně zasáhnout proti praktikám německých kolektivních správců GEMA a GVL.⁵⁷ Ti se podle komise provinili mj. zneužitím svého dominantního postavení a diskriminací držitelů práv. Nejvýznamnější případ z poslední doby je rozhodnutí Komise ve věci CISAC⁵⁸, kde Komise shledala vytváření bariér volného obchodu právě formou uzavírání výše zmíněných recipročních dohod mezi kolektivními správci. Konkrétně šlo o porušení článků 81 a 82 Smlouvy o založení Evropského společenství⁵⁹ (dnešní čl. 101

a 102 Smlouvy fungování Evropské unie). Toto rozhodnutí by mělo odstranit teritoriální princip zastupování nositelů práv, kteří by do budoucna měli mít možnost nechat se zastupovat kterýmkoliv kolektivním správcem v Evropské unii.

Zamýšleným účelem je rovněž zvýšení konkurenčního boje mezi kolektivními správci, na druhou stranu tento přístup pravděpodobně ohrozí méně významné nositele práv a ještě více upozadí účel veřejného zájmu, jelikož cílem kolektivních správců bude nabídnout licence těch nejatraktivnějších (tedy zejména anglo-amerických) interpretů⁶⁰. Optikou uživatelů poptávajících licence lze za žádoucí považovat vznik tzv. one-stop-shop, tedy jediného místa (kolektivního správce), na kterém získá veškeré požadované oprávnění, neomezované státními hranicemi. V cestě za vytvořením one-stop-shopu pak bude neúspěšnější ten kolektivní správce, který naváže spolupráci s největšími hudebními vydavatelstvími v USA, tzv. „the majors“⁶¹. Praxe je v současnosti taková, že jednotlivá americká vydavatelství spolupracují většinou s konkrétním kolektivním správcem, např. EMI s GEMA⁶², Universal se SACEM apod., které pak poskytují zájemcům licenci pokrývající užítí díla na území EU.

3.3.1. Návrh směrnice o kolektivní správě

V podstatě výše popsaným směrem se ubírá i nejnovější dění v oblasti kolektivní správy. Práce zahájená Komisí v roce 2005 zveřejněním doporučení⁶³ členským státům vyvrcholila v loňském roce konkrétním návrhem nové směrnice⁶⁴ (dále jen „návrh směrnice“), jež by měla harmonizovat úpravu kolektivní správy práv na území EU. V důvodové zprávě Komise uvádí, že dopad nezávazného doporučení byl neuspokojivý⁶⁵ a proto přistoupila k vtělení hlavních zásad do směrnice. Návrh směrnice sleduje především dva základní cíle:

a) „zlepšit normy v oblasti řízení a transparentnosti kolektivních správců, aby nad nimi nositelé práv mohli vykonávat účinnější kontrolu, a přispět k zefektivnění jejich správy“

The reform of Article 82 and the operation of competition principles upon the normal trading functions of copyright collecting societies, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2009, 4. ročník, 8. číslo, Oxford University Press, str. 566

60 KERREMANS Robin, JANSSEN Katleen, VALCKE Peggy, Collective solutions for cultural collections online: Search and select!, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Oxford University Press, 2011, 6. ročník, 9. číslo, str. 643

61 ibid., mezi „the majors“ patří EMI Music, Warner/Chapell Music, Universal Music Publishing Group a Sony

62 Tyto dva subjekty pak společně s britským kolektivním správcem PRS založili společnosti CELAS, která uzavírá celoevropské licence k repertoáru EMI. [cit. 16. 3. 2013]. Viz <http://www.celas.eu/CelasTabs/About.aspx>

63 Doporučení komise 2005/737/ES, Úř. věst. L. 276, 21. 10. 2005 [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_276/l_27620051021en00540057.pdf [cit. 15. 3. 2013]

64 Dokument číslo 2012/01180 (COD), Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právním k užítí hudebních děl online na vnitřním trhu [online], dostupné na http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/management/com-2012-3722_cs.pdf#maincontentSec1 [cit. 15. 3. 2013]

65 Ibid., str. 4

55 TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 821

56 TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 stran, ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 828

57 KERREMANS Robin, JANSSEN Katleen, VALCKE Peggy, Collective solutions for cultural collections online: Search and select!, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Oxford University Press, 2011, 6. ročník, 9. číslo, str. 641

58 Rozhodnutí Komise ze dne 16. července 2008 ve věci CISAC, (COMP/C2/38.698).

59 Smlouva o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01, Úřední věstník C 326, 26/10/2012 S. 0001 – 0390, více k vývoji judikatury viz MORRIS Sean,

b) „usnadnit udělování licencí pro více území na autorská práva k hudebním dílům kolektivními správci pro účely poskytování online služeb“⁶⁶.

Návrh směrnice je těsně spjatý se směrnicí 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu⁶⁷, jelikož tam daná pravidla se vztahují i na kolektivní správce jako poskytovatele služeb. Snahu Komise je nutné vnímat pozitivně, návrh směrnice navíc správně identifikoval dva zásadní body. Zvýšení transparentnosti jak je uvedeno výše v bodě a) znamená především požadavek na účelnější a přehlednější vyplácení vybraných odměn, zvláště mezi více kolektivními správci v různých zemích. Komise rovněž doporučuje tolik žádané vytvoření a udržování databází autorských děl, které by poskytovaly přesné a aktuální informace o držitelích práv k danému dílu.⁶⁸ Druhý bod je logickou reakcí na řadu problémů popsanych výše. Komise do návrhu zakomponovala rovněž výsledek svých dřívějších rozhodnutí (viz výše), týkajících se např. zákazu diskriminace členů kolektivních správců nebo uživatelů, sídlících v jiném členském státu, snaží se tak posílit volný pohyb služeb i v oblasti kolektivní správy.

Samotný text návrhu směrnice byl podroben kritice ze strany povolané organizace, totiž Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law⁶⁹ (dále jen „Institut“). Institut rovněž vítá snahu Komise na poli kolektivní správy, ke znění návrhu má však řadu výhrad. První problematický bod je zaměřen se na transparentnost pouze ve vztahu k nositelům práv, zatímco případné nároky ze strany uživatelů děl jsou Komisi v podstatě opomenuty. Obdobným deficitem trpí rovněž snaha zvýšit konkurenci kolektivních správců. Komise se o to snaží ve vztazích kolektivních správců a nositelů práv (kteří si budou moci vybrat kolektivního správce), o volbě uživatelů (spotřebitelů) zmínka není. Návrh směrnice navíc nepůsobí příliš tržně. Pokud v rétorice předchozích rozhodnutí Komise byla z pohledu nekalé soutěže zdůrazňována potřeba konkurence kolektivních správců, návrh klade důraz spíše na „sdružování repertoárů“ a „dobrovolné pověření jiného kolektivního správce, aby spravoval repertoár za nediskriminačních podmínek“⁷⁰, což je zjevný protiklad. Tento rozpor je však způsoben konfliktem hlubším. Výše jsme ukázali, že charakteristickým rysem kolektivní správy je *de facto* monopolní postavení správců, to se nyní Komise snaží narušit ve prospěch

66 Str. 3 návrhu směrnice

67 Směrnice 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu, Úř. věst. L 376, 27. 12. 2006, In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie, dostupné online na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:01:CS:HTML> [cit. 15. 3. 2013]

68 Viz čl. 23 návrhu směrnice. Kolektivní správci se tomuto pochopitelně brání, lze předpokládat, že udržování takovýchto databází by zřejmě zvýšilo jejich náklady. Z hlediska právní jistoty uživatele – zájemce o získání licence jde však o funkci důležitou. V dnešní době navíc existují sofistikované způsoby sledování online užití autorských děl, takže při spolupráci více kolektivních správců by na takovém řešení mohli profitovat všichni zúčastnění. Návrh směrnice ale hovoří pouze o zpřístupnění nositelům práva a jiným kolektivním správcům, uživatelé ve vylučení chybí.

69 DREXL, Josef a kol., Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper No. 13-04 [online], [cit. 16. 3. 2013], dostupné na: http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/Max_Planck_Comments_Collective_Rights_Management.pdf

70 Bod 29 návrhu.

volné soutěže, výsledek této snahy je dle našeho názoru v současnosti nepředvídatelný.

V bodě 11 své zprávy Institut návrhu směrnice vytýká, že neobsahuje stanovení povinnosti kolektivního správce uzavírat s uživateli licenční smlouvy, jak požaduje § 100 odst. 1 písm. h) AutZ nebo § 11 odst. 1 UrhWG. Body 12 a 13 zprávy pak zmiňují důležitý problém současné kolektivní správy, totiž značnou fragmentaci držitelů práv.⁷¹ Komise sice tento zásadní problém zmiňuje v důvodové zprávě, v textu směrnice o něm však nenalezneme zmínku. Jako nedomyšlený se jeví čl. 6 návrhu směrnice, stanovující podmínky členství v kolektivním správci. Upravuje sice účast členů na rozhodovacích procesech kolektivního správce, naprosto ale opomíjí fakt, že kolektivní správci v řadě zemí spravují na základě povinné a rozšířené kolektivní správy i práva nečlenů, jejichž postavení zde ovšem upraveno není.

Velmi nešťastný je podle našeho názoru čl. 31 návrhu směrnice, který umožňuje vznik společností jako např. CELAS (viz poznámku pod čarou 43). Takový subjekt uděluje licence pro více území a chová se tedy *de facto* jako kolektivní správce, v čl. 31 však vidíme, že se na něj nevztahují pravidla Hlav I a II, čímž může převážná část směrnice ztratit svůj smysl. Kolektivnímu správci pak totiž stačí založit dceřinou společnost, na kterou se pravidla o transparentnosti neuplatní. Opět můžeme konstatovat, že výsledek takovéto úpravy právní jistotu nositelů práv ani uživatelů nezvyšuje.

Zřejmě spíše terminologický problém nalezneme v čl. 5 odst. 6⁷², u povinné a rozšířené kolektivní správy je požadavek písemného souhlasu všech nositelů práv naprosto nereálný. Další problém podobného druhu nalezneme v názvu Hlavy III, přestože název celé směrnice hovoří o kolektivní správě i práv s právem autorským souvisejících, hlava III je omezena na díla a to dokonce jen na díla hudební. V době mohutného rozvoje např. elektronických knih lze toto řešení považovat za krátkozraké. Větší problém ale skýtá otázka, zda se Hlava III návrhu uplatní opravdu i pro práva s právem autorským související (např. na práva výkonných umělců). Bez kolektivní správy těchto práv by pak udělování licencí pro více území nemohlo dosáhnout požadované efektivity.

Velký paradox skýtá samotné jádro fungování systému udělování multiteritoriálních licencí popsané v čl. 29 a 30. Návrh směrnice totiž počítá s uzavíráním recipročních smluv mezi kolektivními správci, kteří nedisponují např. potřebnou technickou kapacitou k následnému sledování užití děl apod. a z logiky věci většími správci, kteří pro takovýto model prostředky mají. Ve výsledku zde tedy máme stejnou situaci, kterou Komise ve svém doporučení v roce 2005 prohlásila za nežádoucí. Institut svou zprávu uzavírá pro někoho možná překvapivým konstatováním, že vystavení kolek-

71 Zmiňuje příklad anglo-americké oblasti, kdy lze svěřit správu autorských práv jinému kolektivnímu správci než práva v AutZ nazývaná právy souvisejícími s právem autorským.

72 „Členské státy zajistí, aby nositel práv dal konkrétně pro každé právo nebo kategorii práv nebo druh děl a jiný předmět ochrany výslovný souhlas, kterým zmocňuje kolektivního správce ke správě, a aby byl tento souhlas doložen v listinné podobě.“

ktivní správy tržnímu prostředí v podstatě odporuje její základní myšlenka a toto soutěžení by mělo být ponecháno v gesci vydavatelů a nahrávacích společností.⁷³

V bodě 39 zprávy Institutu pak najdeme lakonickou zmínku o skutečnosti pro tuto práci v podstatě nejdůležitější. Totiž že Komise na rozvoj licencí CC nedbá či jej nepovažuje za důležitý a možnost autora či jiného nositele práv jednostranně vyloučit účinky kolektivní správy i nadále ne příliš překvapivě nepřipouští.⁷⁴

Musíme bohužel konstatovat, že ani v upraveném návrhu směrnice Komise naprostou většinu uvedených výtek neřeší, uspokojivě napravila pouze znění čl. 6, když zakotvila podíl na rozhodování nejen pro členy kolektivního správce, ale i pro nositele práv „nečleny“ formou valného shromáždění.

Sluší se připomenout, že při implementaci směrnic EU mohou státy sice přistoupit k přijetí „přísnější“ úpravy než je směrnicí požadována⁷⁵, současný návrh ale podle našeho názoru není dostatečně konsistentní, aby mohl přinést významnější pozitivní změnu na poli kolektivní správy.

Aby byl výčet chystaných novinek v kolektivní správě úplný, musíme zmínit ještě chystanou novelu AutZ⁷⁶, kterou v současnosti Senát vrátil s připomínkami do Poslanecké sněmovny. Novela by měla přinést možnost pro kolektivní správce založit právní subjekt obdobný např. společnosti CELAS a zároveň myslí na jejich kontrolu, která by spadala stejně jako u kolektivních správců do gescie Ministerstva kultury. Dalším významným bodem novely je vypuštění slov „pro celou dobu trvání majetkových práv“ v § 95 odst. 2 písm. c) AutZ, v budoucnu by tedy mohl autor „svěřit“ kolektivnímu správcovi i správu díla, ke kterému neposkytl výhradní licenci. Měla by se tím významně zlepšit vyjednávací pozice autorů především ve vztahu k nakladatelům. Poslední změnou zákonodárce slibuje zefektivnění rozšířené kolektivní správy i pro uživatele děl. Z § 101 odst. 9 písm. g) plánuje odstranit podmínku nekomerčnosti provozování díla, což by mělo výrazně rozšířit okruh děl, ke kterým uživatel získá licenci. Projednávaný návrh novely AutZ tak lze podle našeho názoru vnímat kladně, nicméně se jedná pouze o malé dílčí změny. Je nutné vnímat tuto snahu zároveň v souvislosti s návrhem směrnice, která může v blízké budoucnosti přinést nutnost podstatně výraznějších úprav.

Můžeme tedy obecnou část uzavřít konstatováním, že přestože stojí kolektivní správa v současných disku-

73 Str. 33 zprávy Institutu.

74 Obrat by mohl nastat, neboť v návrhu legislativního výboru Evropského parlamentu ze 4. října 2013 je obsažen nový odstavec v článku 5, který říká, že držitelé práv mají právo udělovat licence k nekomerčnímu užití a kolektivní správci musí své členy o této možnosti informovat. Viz Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market (COM(2012)0372 – C7-0183/2012 – 2012/0180(COD)). [online], [cit. 14. 12. 2013] dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A7-2013-0281&language=EN>

75 Viz např. BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan, *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*, Praha, C. H. Beck, 2011, 650 s., ISBN: 978-80-7400-377-6

76 Viz sněmovní tisk 756/0 [online], [cit. 17. 3. 2013] dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?O=6&CT=756&CT1=0>

sích o podobě autorského práva poněkud stranou, jedná se bezpochyby o jeden z jeho klíčových a tradičních prvků a jakékoliv plánované změny se nemohou uskutečnit bez související reformy základního pojetí kolektivní správy. K tomu nelze dospět na úrovni národní, z toho důvodu je iniciativa řešit problém na úrovni evropské jednoznačně vítaným krokem kupředu, stále však platí, že internet jako fenomén celosvětový přesahuje i toto fórum.

4. Vztah kolektivní správy k veřejným licencím

V obecné části jsme popsali způsob fungování kolektivní správy, její legislativní zakotvení a představili jsme i současné trendy v této oblasti. V následujících kapitolách se dostaneme k meritu práce, totiž jaké způsoby koexistence veřejných licencí a kolektivní správy mohou existovat a jak vnímají a řeší problematiku veřejných licencí samotní kolektivní správci. Zaměříme se zejména na dva konkrétní kolektivní správce, spravující díla hudební, jelikož česká OSA i německá GEMA jsou ve svých zemích nejznámějšími a nejvýznamnějšími kolektivními správci, kteří největší měrou ovlivňují podobu kolektivní správy i představy laické veřejnosti o kolektivní správě.

Další doporučení a odhady vývoje kolektivní správy pak vyplynou z rozboru konkrétního případu, na kterém lze demonstrovat konflikt kolektivní správy a veřejných licencí v praxi. Příklad nazvaný pro přehlednost „Svobodná hudba“ nám následně poslouží jako východisko závěrečných úvah. Dá se říci, že v následující kapitole se budeme zabývat vztahem autor – kolektivní správce, zatímco u konkrétního případu se zaměříme na vztah kolektivní správce – uživatel.

4.1. Licenční prvky CC a režimy kolektivní správy

V této kapitole popíšeme základní možnosti interakce díla licencovaného pod CC s různými režimy kolektivní správy. Jak jsme ukázali, kolektivní správa je tradičním institutem autorského práva ve většině zemí světa, nyní se pokusíme vysvětlit jak (a zda vůbec) ji tedy lze skloubit s relativně novým fenoménem veřejných licencí.

Samotné licence CC se snaží upravit svůj vztah ke kolektivní správě obecnou formulací, obsaženou např. u licence CC-BY 3.0 Česko v čl. 3 písm. e).

„Práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání jsou upravena následovně:

- i) *Tímto ujednáním nejsou dotčena práva na odměnu za užití Díla, která poskytovatel nemůže neuplatnit nebo se jich vzdát, zejména práva povinně kolektivně spravovaná.*
- ii) *Ve všech ostatních případech se poskytovatel zavazuje svá práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání neuplatnit nebo se jich tímto vzdává.*⁷⁷

77 Čl. 3 písm. e) licence Uvedte autora 3.0 Česko [online], [cit. 21. 3. 2013] dostupné na <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/cz/legalcode>

Vidíme, že právní řešení míří především k úpravě vztahu k právům povinně kolektivně spravovaných (viz § 96 AutZ). Důsledek je takový, že licence CC nevyklučují (ani nemohou) povinnou kolektivní správu, v praxi tedy bude kolektivním správcem vykonávána (bude vybírána odměna za užití předmětů ochrany), ovšem lze předpokládat, že takový autor, potažmo jiný nositel práv, který využije veřejné licence, se u kolektivního správce nepřihlásí k evidenci ve smyslu § 96 odst. 3 AutZ a tudíž mu nebude při rozdělování vybraných odměn žádná částka vyplacena. Zde poprvé zmíníme jádro problému, kterému se budeme věnovat dále v případě Svobodná hudba. Jedná se o to, že mezi dotčená práva, kterých se poskytovatel nemůže vzdát nebo která nemůže neuplatnit, patří i případ provozování rozhlasového nebo televizního vysílání (viz § 101 odst. 9 písm. d) AutZ)

Tato jakási výjimka je totiž systematicky nevhodně zařazena do § 101 odst. 9 AutZ, který uvádí případy rozšířené kolektivní správy, o které jsme už řekli, že ji za určitých podmínek může nositel práv vyloučit. Zkonstruujeme-li pak v § 109 AutZ příslušnou právní normu, čteme: *Poskytne-li hromadnou smlouvou podle odstavce 1 příslušný kolektivní správce licenci k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání určitého druhu děl, uměleckých výkonů, zvukových záznamů nebo zvukově obrazových záznamů, platí, že je takto licence poskytnuta nejen ve vztahu k příslušným předmětům ochrany, a jde-li o díla, k příslušným druhům děl nositelů práv smluvně zastupovaných, ale i všech ostatních, kteří se pak považují za zastupované ze zákona. To neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá, pokud jde o licenci podle písmene c) a e), ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práva, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí; **nemůže však vyloučit účinky hromadné smlouvy v případě licence podle písmene d).** (zvýraznění autor).*

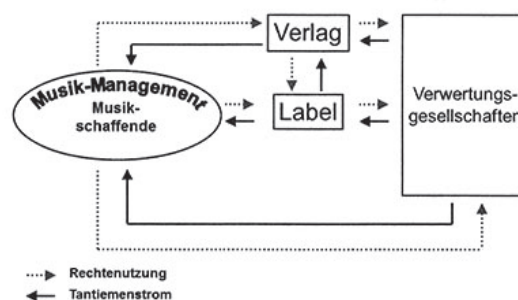
Pokud jde tedy o smluvně nezastupovaného autora (nositele práv), je možné v případě využití licencí CC naplnit čl. 3 písm. e bod i. a těchto práv se vzdát. V kapitole 3.2.3 o rozšířené kolektivní správě jsme uvedli, že se tak musí stát pomocí dvou jednostranných právních úkonů určených kolektivnímu správci a uživateli předmětu ochrany. Účinek rozšířené kolektivní správy lze vyloučit jak pro konkrétní případ, tak i pro všechna budoucí užití.⁷⁸ Na úskalí možnosti vyloučit rozšířenou kolektivní správu upozorňuje Petr Jansa v již citované diplomové práci⁷⁹, vedle jeho argumentu právně nejistého postavení nabyvatele licence bychom doplnili značnou nepraktičnost faktického řešení. Nositel práv spravovaných v režimu kolektivní správy nemůže mít přehled o uzavřených kolektivních a hromadných licenčních smlouvách, tudíž těžko iden-

tifikuje jednotlivé uživatele, vůči kterým má směřovat právní úkon vyloučení. Podle našeho názoru by totiž formulace čl. 3 písm. e bodu ii. Licence BY 3.0 Česko „*Ve všech ostatních případech se poskytovatel zavazuje svá práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání neuplatnit nebo se jich tímto vzdává.*“ v případném soudním sporu mohla být shledána jako nedostatečná a nenaplňující požadavky určitosti právního úkonu podle § 37 odst. 1 ObčZ.

Další variantu vztahu veřejných licencí a kolektivní správy představují nositelé práv, kteří s kolektivním správcem uzavřeli smlouvu o zastupování ve smyslu § 100 odst. 1 písm. c) AutZ. Takový nositel práv tedy pověřuje kolektivního správce výkonem svých majetkových práv a to u předmětů ochrany, které teprve zveřejní (vydá, vytvoří). Vydá-li tento smluvně zastoupený nositel práv dílo pod licencí CC, zpravidla poruší smluvní podmínky sjednané s kolektivním správcem a vystavuje se tak i sankci z jeho strany (např. smluvní pokutě).⁸⁰ OSA nicméně v současné době smluvně zastoupeným autorům umožňuje tzv. opt-out, tedy po předchozím souhlasu může autor vydat určité dílo pod licencí CC, obsahující prvek NC (nekomerční užití).

4.2. OSA & GEMA vs. CC

Záměrně provokativní nadpis má hned na úvod naznačit, že vztah kolektivních správců k veřejným licencím rozhodně není vztahem vřelým. V práci jsme rozsáhle popsali probíhající změny a konflikty na půdě autorského práva a pro kolektivní správce tak veřejné licence představují další „cizorodý“ prvek, který vnáší chaos do zaběhnutých modelů a systémů. Původní, osvědčený model zachycuje níže uvedený obrázek.

81

Na tomto schématu můžeme popsat běžný postup v hudebním průmyslu. Autorova tvorba (Musik-Management) je financována *de facto* hudebním vydavatelstvím (Verlag nebo Label), které je na základě uzavřené smlouvy následně oprávněno k výkonu majetkových práv autora. Zpravidla vydavatelství následně uzavírá smlouvu s kolektivním správcem (Verwertungsgesellschaft), který po výběru odměn tyto podle příslušného

78 TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 828

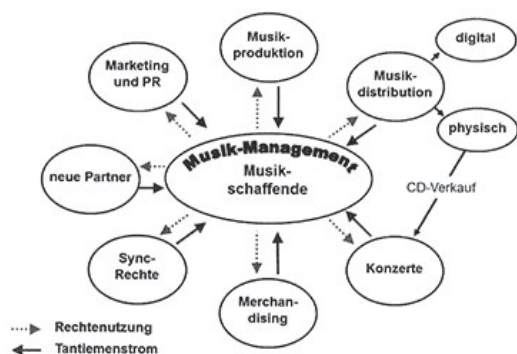
79 JANSÁ, Petr, Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice [online], 2008 [cit. 23. 3. 2013], Magisterská diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Dostupné z: http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf, str. 79

80 MIKITA, Peter, *Licence Creative Commons v českém právním řádu*. In KRÍŽ, Jan. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: evropské a mezinárodní podněty českému právu duševního vlastnictví. 1. vydání, Praha, Univerzita Karlova, 2010. 92 s., ISBN9788087146415, s. 53 – 62, s. 58

81 Obrázek dostupný online na <http://irights.info/musikindustrie-wie-das-urheberrecht-sich-anderte-3> [cit. 25. 3. 2013], překlad: Musik-schaffende je autor, Verlag vydavatelství, Verwertungsgesellschaft kolektivní správce, Rechtenutzung využití práv, Tantiemenstrom plynoucí odměny.

rozúčtovacího řádu rozděluje mezi nositele práv a tak přetáží až k samotným autorům (Tantiemenstrom).

Druhý obrázek pro změnu ilustruje současnou fragmentaci právního i obchodního modelu. Pro autory je v současné době daleko jednodušší nabídnout svůj produkt (dílo) zákazníkům přímo, v podstatě bez nutnosti zprostředkovatelů jako jsou vydavatelé nebo kolektivní správci. Znamená to bezpochyby zvýšení administrativy, což pro mnohé autory může být odrazující, na druhou stranu mají ve větší míře své dílo pod kontrolou.

82

Není cílem této práce dále rozebírat výhody a nevýhody ekonomické stránky věci, považujeme však za přínosné naznačit současnou situaci. Spolu s renomovaným německým právníkem Tillem Kreutzerem, který se autorskému právu věnuje dlouhodobě, si myslíme, že hlavní zodpovědnost za řešení této situace neleží na zákonodárci, nýbrž na aktérech tohoto procesu samotných.⁸³

V několika evropských zemích umožnili kolektivní správci zastupovaným autorům zveřejnit svá díla pod licencí CC, obsahující podmínku nekomerčního využití (tedy BY-NC, BY-NC-SA nebo BY-NC-ND). Konkrétně v roce 2007 došlo k dohodě v Nizozemí, 2008 v Dánsku a v lednu 2012 oznámil francouzský kolektivní správce SACEM, že v průběhu následujících osmnácti měsíců umožní svým členům zveřejňovat díla pod výše uvedenými licencemi.⁸⁴ Všechny tyto projekty se musely zabývat právě problematikou pojmem nekomerčního využití. Francouzský kolektivní správce tuto situaci vyřešil vytvořením vlastní definice, která zpřesňuje podmínky standardní licence, dánská KODA naopak pouze odkazuje na standardní znění a nizozemský kolektivní správce řeší jednotlivé případy *ad hoc*.⁸⁵

Německá GEMA se k věci staví o poznání konzervativněji a zdrženlivěji. Už v roce 2006 vydala GEMA varování pro své autory, aby nevyužívali licence CC.⁸⁶ Od roku 2008 pak probíhají oficiální jednání mezi GEMA

a německými zástupci CC.⁸⁷ Stanovisko kolektivního správce však zůstává nadále neměnné. Mezi zamítavé argumenty patří především následující:

- po možnosti využít licence CC neexistuje mezi zastoupenými autory poptávka
- jejich využití GEMA považuje za nerentabilní pro autory
- správa takových děl by přinesla neúměrnou zátěž pro GEMA (sledování počtu užití děl, rozúčtování odměn)
- GEMA vnímá internet jako riziko a nedomnívá se, že by poskytování děl na internetu vedlo ke zvyšování tržeb.⁸⁸

Argumenty vycházejí z přímých rozhovorů autorky citované knihy se zástupci GEMA. Jak vidno, většina tvrzení je v přímém rozporu s objektivní realitou a doposud uvedenými skutečnostmi. GEMA stejně jako OSA při uzavírání smluv požaduje po autorech zastoupení výhradní, které je blíže popsáno výše. Taková smlouva pak autorovi zveřejnění díla pod licencí CC vůbec neumožňuje, což zpochybňuje první dva uvedené argumenty. S bodem třetím se dá souhlasit, proto se doposud uzavřené dohody mezi CC a kolektivními správci omezují na licence s prvkem NC, kde komerční využití podléhá výslovné výjimce ze strany autora, užití díla je tak bez větších problémů sledovatelné (ponechme stranou problematiku toho, co lze považovat za nekomerční užití a co ne, tato otázka je ostatně velkým tématem a předmětem kritiky již delší dobu, měla být uspokojivěji řešena novou verzí licencí 4.0, leč nestalo se).

V prvním odstavci oficiálního stanoviska⁸⁹ GEMA k licencím CC a experimentu partnerského kolektivního správce SACEM z 23. ledna 2012 se praví, že v současnosti uzavírané smlouvy neumožňují autorům udělovat licence pouze k jednotlivým dílům (tzv. cherry-picking nebo Rosinenpicking, GEMA funguje na bázi „všechno nebo nic“), jelikož tato práva vykonává výlučně kolektivní správce a ten uděluje licence k celému repertoáru daného autora. Dochází tak k paradoxní ba absurdní situaci, kdy GEMA tvrdí, že alternativou zejména pro nové členy, kteří by uvažovali nad využitím CC licencí pro propagaci svých děl, je např. streamování úryvků jejich písní na internetových stránkách umělců. Tito umělci tedy musí získat souhlas GEMA s takovým užitím nebo zaplatit licenční poplatek za své vlastní dílo, který se jim pak vrátí v rámci rozdělování odměn.⁹⁰

V závěru svého stanoviska GEMA prohlašuje, že bude zkušební projekty sledovat a připouští, že v případě, že se dané modely osvědčí, může přistoupit k podobné

82 Tamtéž. [cit. 25. 3. 2013]

83 KREUTZER, Till, *Copyright Wars – Plädoyer für eine sachliche Auseinandersetzung*, [online], 2012 [cit. 25. 3. 2013], dostupné na <http://irights.info/copyright-wars-pldoyer-fr-eine-sachliche-auseinandersetzung/7252>

84 CC Frankreich und die SACEM schließen Pilotvereinbarung, [online], 2012 [cit. 25. 3. 2013], dostupné na <https://de.creativecommons.org/2012/01/17/cc-frankreich-und-die-sacem-schliessen-pilotvereinbarung/>

85 Informace pochází z autorových rozhovorů se zástupci OSA.

86 V dopise adresovaném zastupovaným umělcům. Viz <http://irights.info/doppelt-berkreuz-die-gema-und-creative-commons> [cit. 6. 4. 2013]

87 WEITZMANN, John, *Doppelt Überkreuz: Die GEMA und Creative Commons*, [online], 2012 [cit. 25. 3. 2013], dostupné na <http://irights.info/doppelt-berkreuz-die-gema-und-creative-commons>

88 ANHALT, Julia Katharina von, *Creative Commons Lizenzen in der GEMA (Mögliche Auswirkungen der Verwendung von Creative Commons Lizenzen auf das System der GEMA)*, 2009 Saarbrücken, VDM Verlag Dr. Müller, ISBN: 978-3-639-12917-5, str. 134

89 Viz http://de.creativecommons.org/files/2012/01/Statement_GEMA.pdf [cit. 26. 3. 2013]

90 WEITZMANN, John, *Doppelt Überkreuz: Die GEMA und Creative Commons*, [online], 2012 [cit. 25. 3. 2013], dostupné na <http://irights.info/doppelt-berkreuz-die-gema-und-creative-commons>

regulaci. *De facto* tak přiznává, že řešení tohoto problému je na libovůli GEMA, jelikož ostatní kolektivní správci museli přistoupit k úpravě svých smluv s autory⁹¹, kteří o vydání díla pod licencí CC projeví zájem, což není ale v žádném případě neřešitelný problém.

Podobné oficiální stanovisko či tisková zpráva OSA k této problematice neexistuje, podle neoficiálních vyjádření se OSA k novému fenoménu veřejných licencí staví neutrálně a snaží se zejména o edukaci autorů ve smyslu vysvětlování možných dopadů tohoto způsobu licencování. Dá se předpokládat, že OSA v případné iniciativě bude následovat svou větší německou obdobu, ačkoliv můžeme říci, že v současnosti je s nabízenou možností opt-outu pro autory v tomto ohledu progresivnější než GEMA.

Do budoucna by bylo jistě žádoucí, kdyby se zástupcům českých CC podařilo spolu s OSA připravit pro autory i uživatele srozumitelný přehled možných vztahů (viz výše), podobně jako se podařilo zrealizovat jej s jiným českým kolektivním správcem, agenturou DILIA.⁹²

4.3. C3S

V této kapitole zmíníme zajímavý projekt, který může předurčit cestu využívání licencí CC ve větším měřítku nejen „amatérskými“ umělci, ale i profesionály, kteří potřebují dostat za svou kreativitu zaplacení. Tímto projektem je založení nového kolektivního správce, jenž ponese název C3S – Cultural Commons Collecting Society. Původně pouze jakési hnutí, založené hudebníky a producenty v Německu, nespokojených s rigidním přístupem GEMA a s jejím způsobem rozdělování odměn, se v září 2013 změnilo i díky crowdfundingové kampani na sběr základního kapitálu v obchodní společnost a tak by se díky nabytí právní subjektivity mělo stát po registraci u Patentového a známkového úřadu v Mnichově kolektivním správcem.

Svým budoucím členům slibuje to, co nenabízí GEMA, transparentnost při rozdělování odměn, rovné hlasovací právo pro všechny zastupované členy, a především nebude při uzavírání smluv požadovat výlučnost. Má tedy být na vůli autora, která díla požaduje kolektivně spravovat a mělo by se jednat především o díla pod licencemi CC s prvkem NC, ale údajně i pod dalšími veřejnými licencemi.⁹³ Nepůjde tedy o zastupování především umělce a celého jeho repertoáru (GEMA), ale o zastupování konkrétních děl, která umělec zvolí. Ambicí C3S je nabídnout one-stop-shop (viz výše) a udělovat licence pro celé území Evropské unie. Cílem je nabídnout především začínajícím hudebníkům nebo autorům okrajových žánrů možnost šířit svou hudbu pod licencemi CC a zároveň inkasovat za užití děl odměny, což v současnosti zastoupení u GEMA neumožňuje. Obecná nespokojenost s GEMA zvláště ze strany mladších umělců je vcelku pochopitelná, vez-

meme-li v potaz poslední čísla, která ukazují že 65% odměn si rozdělí asi 5% nejúspěšnějších umělců (tj. zhruba 3400 z 65000) a plat předsedy představenstva za rok 2010 byl 484 000 Euro.⁹⁴ Na základě neprůhledného klíče pro rozdělování odměn dochází k tomu, že organizátor koncertu začínající kapely zaplatí GEMA licenční poplatek ve výši 500 Euro, načež při inkasování odměn získá tato kapela částku 50 Euro.⁹⁵

Bude velmi zajímavé sledovat, zda bude projekt inspirovaný svobodnou kulturou úspěšný. Vedoucí projektu Meik Michalke v rozhovoru prohlásil, že průzkumem mezi umělci zjistili velký zájem o takového kolektivního správce, což slibuje podle něj rychlý rozvoj C3S.⁹⁶ Myšlenkový základ budoucího kolektivního správce je jistě chvályhodný, až praxe ukáže, jak se vypořádá s právními problémy (udělování licencí na více území k dílu vydanému např. pod CC licencí Česko). Nehledě na to, že značnou část atraktivity může C3S ztratit ve chvíli, kdy se GEMA odhodlá umožnit svým autorům zveřejňovat díla pod stejnými licencemi jako např. francouzský SACEM.

4.4. Příklad „Svobodná hudba“

Syntézu dosud nabytých a uvedených poznatků bychom měli provést na konkrétním a aktuálním případě, který podle našeho názoru vhodně ilustruje současnou situaci zejména ve vztazích uživatelé děl – kolektivní správci. Jedná se o případ provozovatele hostinského zařízení, který odmítá zaplatit OSA licenční poplatek a tuto kauzu se snaží zpopularizovat Česká pirátská strana (dále jen „Piráti“) kampaní nazvanou „Hrajeme svobodnou hudbu!“.⁹⁷

4.4.1. Skutkový stav

Pan Syrovátka provozuje v Praze na základě živnostenského oprávnění čajovnu, ve které se nachází počítač a deset reproduktorů. Pan Syrovátka z počítače pouští pro příjemnější atmosféry hudbu z internetového rádia Jamendo.⁹⁸ Toto rádio sdružuje umělce, kteří svou hudbu vydali pod veřejnými licencemi a tím i souhlasili, že si nebudou nárokovat odměny z kolektivní správy, nejsou rovněž smluvně zastoupeni žádným kolektivním správcem. Obchodní model je takový, že Jamendo jako právní subjekt následně poskytuje licence k užití děl těchto autorů přímo a tvrdí, že umělcům odvede vždy polovinu výdělku.⁹⁹

94 MÖBIUS, Guido, *Gema, der Club der oberen 3400*, [online], 2012 [cit. 27. 3. 2013], dostupné na <http://www.berliner-zeitung.de/kultur/streit-um-gema-gebuehren-gema--der-club-der-oberen-3400,10809150,16472672.html>

95 Tamtéž.

96 WRAGGE, Alexander, *GEMA-Konkurrenz: „Das kann schnell sehr groß werden“*, [online], 2012 [cit. 27. 3. 2013], dostupné na <http://irights.info/gema-konkurrenz-das-kann-schnell-sehr-gro-werden>

97 Viz internetovou stránku projektu Hrajeme svobodnou hudbu!, dostupnou na <https://www.pirati.cz/hudba> [cit. 28. 3. 2013]

98 Viz oficiální internetové stránky rádia Jamendo, dostupné na <http://www.jamendo.com/en> [cit. 28. 3. 2013]

99 Viz <http://pro.jamendo.com/stock-music-licensing?protracking=jmfootrack> [cit. 28. 3. 2013], obchodní podmínky konkrétní zde poskytnuté licence viz https://www.pirati.cz/_media/temata/jamendo_license_sales-web-2286404.pdf [cit. 28. 3. 2013]

91 Tamtéž.

92 Viz <http://www.creativecommons.cz/kolektivni-sprava/dilia/> [cit. 27. 3. 2013]

93 Viz <http://c3s.cc/#about> nebo <https://www.gema.de/nl/102012/mitgliedernews/c3s.html> [cit. 27. 3. 2013]

Na provozovatele čajovny se následně obrátila dopisem OSA. Přílohou dopisu byl návrh licenční smlouvy o veřejném provozování hudebních děl, obsahující mj. požadavek na zaplacení autorské odměny. Pověřený zaměstnanec zařízení tuto smlouvu podepsat odmítl s odůvodněním, že v provozovně pouští pouze hudbu z rádia Jamendo, což dokládá uzavřenou licenční smlouvou. Po konzultaci s právním oddělením odpověděla dalším dopisem zaměstnankyně zákaznického centra OSA, ve kterém sdělila, že na základě dále uvedených argumentů musí na uhrazení autorské odměny trvat.

4.4.2. Právní stav

Pro úplnost budeme citovat argument OSA v celém znění: „v případě užití hudebních děl dle § 23 autorského zákona (provozování rozhlasového a televizního vysílání) platí zásada tzv. *potenciální recepce*, a tedy zásada postavená na skutečnosti, že k povinnosti mít souhlas k užití **stačí pouze provozovat zařízení způsobilé k tomuto užití** (tj. dle judikatury fungující zařízení, k němuž je dovezen signál, neohledně na skutečnost, zda k samotnému užití došlo). Na základě toho lze dovozovat, že i v případě provozovny vybavené PC, které technicky umožňuje příjem rozhlasového vysílání (a tedy mj. i rozhlasových stanic, které běžně hrají kolektivními správci chráněná díla), **vzniká ze zákona povinnost mít souhlas k užití chráněných děl.**“¹⁰⁰ (zvýraznil původní pisatel)

Vzhledem k tomu, že kauzu Piráti záhy medializovali, objevila se na internetových stránkách OSA tisková zpráva, která opakuje výše uvedený argument spolu s varováním a výhrůzkou případným právním postihem.

Právní stanovisko Pirátů je pak takové, že pan Syrovátka užívá chráněná díla ve smyslu § 12 odst. 1 AutZ, tedy na základě oprávnění přímo od autora (autorů, skrze Jamendo). Zároveň tvrdí, že právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání není právem povinně kolektivně spravovaným, což je sice pravda, nicméně se zde dostáváme k důležité a již zmiňované výjimce v § 101 odst. 9 písm. d), neboli přestože je toto právo systematicky zařazeno do režimu rozšířené kolektivní správy, nelze v případě provozování rozhlasového vysílání považovat vydání děl autorů pod licencemi CC a následně uzavření smlouvy s Jamendo za vyloučení účinků rozšířené kolektivní správy.

Užití této argumentace ze strany provozovatele bychom tudíž považovali za chybné, jelikož předpokládá uzavření licenční smlouvy s kolektivním správcem. Právo na provozování rozhlasového vysílání (§ 23 AutZ) systematicky spadá do kategorie majetkových práv autora, konkrétně pak mezi právo dílo užit, přičemž v tomto případě půjde o užití sdělováním díla veřejnosti.¹⁰¹ To znamená, že autor je ve smyslu § 12 odst. 1 AutZ oprávněn k takovému užití udělit uživateli licenci.

Podívejme se na tento případ tedy z pohledu sdělování díla veřejnosti. Pro to je nutné nahlédnout do § 18 odst. 3 AutZ, který praví: „*Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťující-*

cího takové sdělování.“ Následně v § 23 AutZ Provozování rozhlasového či televizního vysílání čteme: „*Provozováním rozhlasového či televizního vysílání díla se rozumí zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání. Za zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami, přísluší autorům odměna, která v úhrnu za všechny kolektivní správce nesmí přesáhnout 50 % výše poplatku za jeden přístroj stanovenou zvláštním zákonem*1b). *Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních.*“

Jak vidíme, tato právní norma stanovuje výjimku pro sdělování děl pacientům a v předposlední větě upravuje původní znění, které bylo v rozporu s mezinárodními závazky (Bernskou úmluvou) i evropským právem. Tento rozpor byl shledán i Krajským soudem v Praze při rozhodování věci sp. zn. 36 C 115/2005, během které soud vznesl předběžnou otázku k Soudnímu dvoru Evropské unie (dále jen „SDEU“, ačkoliv tehdy ještě nesl název Evropský soudní dvůr). Ve stejné době však SDEU vydal významné rozhodnutí C-306/05 SGAE v. Rafael Hotels v téměř totožné věci, takže pražský soud na zodpovězení své otázky dále netrval.¹⁰²

4.4.2a SGAE v. Rafael Hotels (C-306/05)

Nyní je nutné si právě tento rozsudek rozebrat, jelikož z něj OSA čerpá svůj zásadní argument tzv. *potenciální recepce*. SGAE je španělským kolektivním správcem (jako GEMA a OSA), který vymáhal po hotelovém řetězci Rafael Hotels licenční poplatky za umístění televizí na hotelových pokojích. Španělský soud položil SDEU předběžnou otázku, týkající se výkladu čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.¹⁰³ Článek se týká práva na sdělování děl veřejnosti a práva na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti. Předběžná otázka mířila na to, zda se v případě umístění televizního přijímače na pokojích jedná o sdělování díla veřejnosti tím, že veřejnost (střídající se hosté) má k těmto dílům skrz televizi přístup.

SDEU na tuto otázku odpověděl kladně, v bodě 47 rozsudku k tomu uvádí: „*V důsledku toho je třeba na první a třetí otázku odpovědět tak, že ačkoliv pouhé poskytnutí fyzického zařízení nepředstavuje, jako takové, sdělování ve smyslu směrnice 2001/29, poskytování signálu hotelovým zařízením prostřednictvím televizních přijímačů klientům*

¹⁰² Viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 4499/2010, [cit. 29. 3. 2013], dostupný na http://www.nsouid.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/256495ABD18A804FC1257A4E006986D8?openDocument&Highlight=0

¹⁰³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230), [cit. 30. 3. 2013], dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:167:0010:01:CS:HTML>

¹⁰⁰ Viz https://www.pirati.cz/_media/temata/dopis.osa.ze.dne.22.11.pdf [cit. 28. 3. 2013]

¹⁰¹ Viz § 12 odst. 4 písm. f) AutZ.

ubytovaným v pokojích tohoto zařízení představuje, nezávisle na užívané technice přenosu signálu, sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 této směrnice.“

4.4.3. Potenciální recepce

Z tohoto rozsudku OSA dovozuje, že stačí pouze provozovat takové zařízení způsobilé k užití (s podmínkou, že je k němu doveden signál). Zde ale nacházíme už v jazykové interpretaci rozpor. Z rozsudku SDEU plyne, že ona potenciální recepce je dána možností přístupu zákazníků (hostů) k autorskoprávnímu obsahu, bez ohledu na to, zda tuto možnost využijí nebo nikoliv. Ke stejnému závěru dospěl už dříve i Telec ve svém článku „Výklad pojmu zpřístupňování díla podle § 23 autorského zákona“¹⁰⁴, podobně jako v komentáři k AutZ: „V takových případech „zpřístupňování“ díla veřejnosti nastává již uvedením předmětu do obchodního oběhu, tj. například umístěním rozhlasového nebo televizního přijímače tak, že **zákaznická veřejnost si může sama přístroj uvést do chodu. Zda tak skutečně učiní nebo nikoli, je stejně tak nevýznamné jako to, zda si zákaznická veřejnost prohlédne nebo koupí nabízenou knihu či zda někdo skutečně navštíví výstavu výtvarných děl apod. Z hlediska provozovatelovy povinnosti získat smluvní oprávnění (licenci) k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání je tedy nerozhodné, zda na straně zákaznické veřejnosti došlo ke spotřebě uživatelovy (provozovatelovy) nabídky anebo nikoli. K užití díla by došlo i tehdy, kdyby si hypoteticky nikdo přijímač nezapnul.**“¹⁰⁵ (zvýraznil autor).

Obdobu tohoto názoru lze najít nakonec i ve výše uvedeném rozsudku SDEU, citujme bod 51 rozhodnutí: „Krom toho, podle ustanovení směrnice 2001/29 a smlouvy WIPO o právu autorském zahrnuje **právo na sdělování veřejnosti zpřístupnění děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí. Uvedené právo na zpřístupnění děl veřejnosti, a tedy i na sdělování veřejnosti, by v důsledku toho bylo zjevně zbaveno své podstaty, pokud by se netýkalo rovněž sdělování uskutečňovaných v soukromých prostorách.**“ (zvýraznil autor).

Tento závěr se ale týká skutkově jiné situace, např. zmiňované vystavení knih knihkupcem či umístění samoobslužného zařízení v hostinském zařízení, tedy situace, kdy stejně jako hotelový host mají tito potenciální uživatelé k dílu fyzický přístup.

V případě čajovny se jedná o počítač, sice bezpochyby způsobilý k zpřístupňování děl veřejnosti, který ovšem zákazníkům volně k dispozici není. Ačkoliv toto pro OSA nevylučuje uplatnění zásady potenciální recepce, dovozujeme, že se zde tato zásada neuplatní. Řádné uzavření licenční smlouvy přímo s autorem (majitelem práv) znamená, že provozovatel nemá zákonnou ani žádnou jinou povinnost uzavřít s kolektivním správcem hromadnou smlouvu ve smyslu § 101 odst. 9 písm. d). Provozovatel hostinského zařízení v tomto případě

prokazatelně uzavřel řádnou licenční smlouvu k dílům, která veřejnosti zpřístupňuje, není tedy důvodu, aby vypořádával nějaká další práva, jak tvrdí tisková zpráva OSA.

Argument OSA zahrnuje provozování vysílání ve smyslu § 23 AutZ *de facto* pod § 96 AutZ, tedy povinnou kolektivní správu. I v této práci jsme tuto zvláštnost (§ 101 odst. 9 písm. d) v institutu rozšířené kolektivní správy charakterizovali jako povinnou kolektivní správu svého druhu. Tento účinek jakési „kvazi“ povinné kolektivní správy ovšem nastává až po splnění důležité podmínky, totiž uzavření hromadné licenční smlouvy s kolektivním správcem. Dle našeho názoru uživatelé žádné ustanovení AutZ nebrání uzavřít příslušnou licenční smlouvu přímo s autorem (nosičem práv) samotným podle § 12 AutZ.

Tvrdí-li OSA, že takový postup je obcházením zákona a tudíž zakládá neplatnost právního úkonu ve smyslu § 39 ObčZ, nelze s takovým tvrzením souhlasit. V rozboru tohoto argumentu využijeme základní právní interpretační metody.¹⁰⁶ Prostý gramatický výklad nás nenechává na pochybách v tom, že autor může smlouvou udělit oprávnění k výkonu práva dílo užít (viz § 12 AutZ). Systémovou metodou dojdeme k tomu, že případy povinné kolektivní správy jsou uvedeny zvlášť, a to taxativním výčtem v § 96 odst. 1 AutZ. Provozování rozhlasového vysílání v tomto seznamu nenajdeme, nelze jej tudíž zahrnovat do povinné kolektivní správy, jakkoliv se po uzavření hromadné licenční smlouvy tomuto režimu podobá. Naopak lze v takovém postupu a účelovém výkladu kolektivního správce spatřovat konání na hranici ústavní maximy, podle které každý může činit to, co není zákonem zakázáno a v tomto případě především to, že nikdo nesmí být nucen činit něco, co zákon neukládá.¹⁰⁷ Zopakujme tedy ještě jednou, že zákon nezakazuje, nýbrž naopak výslovně zmiňuje možnost uzavřít licenční smlouvu s autorem samotným a neukládá uživatelům děl povinnost uzavírat s kolektivním správcem hromadnou licenční smlouvu.

Na podporu výše uvedených úvah uvádíme doktrinální a judikaturní příklady a důkazy, které uznávají a potvrzují možnost získání oprávnění k užití autorského díla provozováním rozhlasového vysílání. Výslovně to zmiňuje Telec ve svém komentáři k AutZ. „**Oprávnění k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání se nabyvá licenční smlouvou uzavíranou buď přímo s majitelem autorského práva, nebo dle příslušného oprávnění s kolektivním správcem, který majitele práva zastupuje.**“¹⁰⁸

Podobně se vyjadřuje i relevantní judikatura, kupř. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) 1 As 36/2006. „**Způsob užití díla podle ustanovení § 23 autorského zákona upravuje případ sekundárního užití díla, kdy osoba, která je na základě licenční smlouvy oprávněna dílo tímto způsobem užívat (nebo i sám autor) jako sekundární uživatel zpřístupní dílo vysílané rozhlasem**

104 TELEC, Ivo, Výklad pojmu zpřístupňování díla podle § 23 autorského zákona, Časopis pro právní vědu a praxi, 2002, 3. číslo, str. 276, obdobně i v komentáři k AutZ, str. 218

105 TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 273

106 Viz např. KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, 1. Vydání, Praha, C. H. Beck, 1995, 248 s., ISBN 80-7179-028-1, s. 167

107 Viz čl. 2 odst. 4 Ústavy.

108 TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4, s. 274

či televizi pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání veřejnosti. Primárním užitím díla je vysílání tohoto díla rozhlasem nebo televizí ve smyslu § 21 autorského zákona, případně přenos vysílání ve smyslu § 22 tohoto zákona. Osoby, jimž je vysílání díla zpřístupňováno, nejsou uživateli díla ve smyslu autorského zákona.¹⁰⁹ (zvýraznění autor) S těmito závěry NSS není podle našeho názoru třeba polemizovat, naopak dokládají oprávněnost argumentu, že znění § 23 AutZ nevyklučuje získání oprávnění k užívání děl od konkrétních autorů.

Mimo rozsudku SDEU ve věci SGAE v. Rafael Hotels můžeme uvést další rozhodnutí, týkající se praktik španělského kolektivního správce. Tato rozhodnutí jsou sice pouze vnitrostátní, ale mohou předznamenat žádoucí výsledek soudního rozhodování i v dalších evropských zemích, Českou republiku nevyjímaje. V rozhodnutí SGAE v. Luis konstatoval soud v Pontevedra povinnost provozovatele kavárny (Luis) uhradit kolektivnímu správci (SGAE) bezdůvodné obohacení. Provozovatel argumentoval, že svým hostům pouští pouze hudbu licencovanou pod licencemi CC, SGAE však hodnověrně doložila, že došlo i k užití jí spravovaných děl.¹¹⁰ V případě SGAE v. Fernandes došlo ke skutkově obdobné situaci, nicméně vyústění bylo takové, že soud v Badajoz shledal tvrzení provozovatele diskotéky pana Fernandes, že hraje hudbu licencovanou výhradně licencemi CC za prokázané, a žalobu kolektivního správce tedy zamítl.¹¹¹ Konkrétně tento spor nápadně připomíná popisovaný případ pražské čajovny.

4.4.4. Shrnutí

Jak jsme ukázali, v tomto případě provozovatel čajovny jako osoba uskutečňující provozování vysílání získal ve smyslu § 12 odst. 1 AutZ oprávnění díla užít (sdělovat je veřejnosti) na základě licenční smlouvy uzavřené s rádiem Jamendo, které v tomto případě funguje jako jakýsi *de facto* kolektivní správce, jelikož uděluje oprávnění k užití děl umělců, se kterými má uzavřenou odpovídající smlouvu. Ta vzniká registrací do služby, jejíž součástí jsou i obchodní podmínky, v jejichž čl. 3.1.3 je specifikováno, jaká oprávnění Jamendo z dané smlouvy plynou.¹¹²

Právo na provozování rozhlasového vysílání nespádá do režimu povinné kolektivní správy, nýbrž pouze do rozšířené, provozovatel čajovny tudíž nemusí uzavírat hromadnou licenční smlouvu s kolektivním správcem (OSA), nýbrž užívá díla oprávněně na základě výše zmi-

ňované licenční smlouvy. Ve výsledku je tedy tento spor zajímavý podle našeho názoru i na ústavní úrovni, kdy OSA vynucuje na provozovateli odměnu, která nemá zákonné opodstatnění, takový postup je tedy v rozporu s fundamentálním čl. 2 odst. 4 Ústavy.¹¹³

Vydeme-li z již zmiňovaného soukromoprávního postavení subjektů tohoto právního vztahu (kolektivní správce a uživatel díla), jejich povinnosti se vedle AutZ řídí ObčZ jako právní předpisem obecným. Z toho vyplývá, že oba tyto subjekty jsou přes některá oprávnění kolektivních správců, která jsou veřejnoprávního charakteru, v právně rovném postavení (viz § 2 odst. 2 ObčZ). Mezi základní zásady uváděné v úvodu ObčZ dále patří mimo jiné ochrana práv a oprávněných zájmů právních subjektů a zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy (viz § 3 odst. 1 ObčZ). Tyto obecné formulace pak nacházejí konkrétní implikace v ustanoveních o náležitostech právních úkonů a uzavírání smluv.

Tak dává ObčZ možnost dalším provozovatelům, kteří pouští výhradně hudbu interpretů licencujících svá díla pod veřejnými licencemi, bránit se poukazem na § 39 ObčZ, kdy taková smlouva navržená kolektivním správcem obchází zákon (konkrétně § 12 odst. 1 ve spojení s § 23 AutZ) a soud by mohl posoudit i intenzitu zásahu v rovině neurčitého pojmu dobrých mravů. Další způsob nabízí § 49a ObčZ ve spojení s § 40a ObčZ, tedy dovolat se relativní neplatnosti takové smlouvy, jelikož provozovatel restauračního zařízení vycházel z mylného přesvědčení vyvolaného OSA, tedy že je povinen navrhovanou smlouvu uzavřít.

Vzhledem k předchozím kauzám, kdy se Piráti nevyhýbali případným soudním sporům, očekáváme, že v této věci by mohlo dojít rovněž na projednávání před soudem. Bude tudíž velmi zajímavé celou kauzu sledovat, a to i s ohledem, zda provozovatel čajovny zvolí nastíněnou argumentaci. Můžeme pak být svědky situace, jakou popisuje Škop ve svém článku¹¹⁴, tedy situace, kdy hnutí (zde politická strana) proměňuje po delší dobu zaběhnutý způsob interpretace práva.

5. Závěr

V této práci jsme si kladli za cíl zpracovat pokud možno přehledně v České republice dosud neřešenou problematiku vztahu kolektivní správy autorských práv a relativně nového fenoménu veřejných licencí. Zaobírali jsme se současnou podobou autorského práva, regulujícího tuto problematiku, a to *de lege lata* na našem území i komparativně v historicky a právně spřízněné Spolkové republice Německo. Tento výklad však nebyl možný bez nástinu hlubšího fundamentu práva duševního vlastnictví, který přesahuje hranice národních států a je společný rovněž současným snahám o legislativní změny v této oblasti (viz např. návrh směrnice Evropské komise).

113 Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

114 ŠKOP, Martin, *Vliv společenských hnutí na aplikaci a interpretaci práva – trochu jiný aktualismus*, 2010, Časopis pro právní vědu a praxi, 3. číslo, str. 244, 18. ročník, ISSN 1210 – 9126

109 Rozsudek sp. zn. 1 As 36/2006 – 79, dostupný na http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2006/0036_1As__0600075A_prevedeno.pdf [cit. 1. 4. 2013] obdobně rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2277/2007, dostupný na http://www.nssoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C2880B4CFEC9B8DEC1257A4E0068A548?openDocument&Highlight=0, [cit. 1. 4. 2013]

110 Viz rozsudek Audiencia Provincial de Pontevedra ze dne 29. listopadu 2005, dostupný v angličtině a španělštině na http://wiki.creativecommons.org/SGAE_v._Luis [cit. 6. 4. 2013]

111 Viz rozsudek Juzgado de primera de Badajoz ze dne 17. února 2006, dostupný na http://wiki.creativecommons.org/SGAE_v._Fernandez [cit. 6. 4. 2013]

112 Viz <http://www.jamendo.com/en/termsandconditions> [cit. 6. 4. 2013]

Článek se tak snaží prozkoumat a kriticky hodnotit slabá místa momentálně účinného autorského zákona, stejně jako okomentovat přínos či naopak nevýhody navrhovaného a pravděpodobného vývoje. Shledali jsme, že ač se tvůrci rozličných veřejných licencí snaží stavět na stávajícím pojetí autorského práva, nejsou tyto pokusy v řadě případů kompatibilní a namísto zjednodušení (např. procesu udělování licencí) mohou přinést naopak více nejistoty do právních vztahů. S tím souvisí nežádoucí ztráta kontroly nad autorským dílem, stejně jako naprosto neefektivní vymáhání případných autorskoprávních nároků.

Iniciativa ke smysluplné změně autorského práva, jak dokazuje tato práce, musí být nutně mezinárodní. Na druhou stranu, momentálně platné mezinárodní dohody jsou značně ovlivněny lobby těch subjektů, kterým donekdávna funkční stav plně vyhovoval. Dnes se především ve světle technologického rozvoje ukazuje, že dlouhodobě je tento model neudržitelný, cesty, kterými by se vývoj ubírat mohl, jsme naznačili mj. v kapitole 1.2.1. Tento názor lze zjednodušeně prezentovat na výroku, že současná doba trvání majetkových práv autorů je nepřiměřená, až absurdní. Nicméně její zkrácení není v žádném případě na programu probíhající diskuse. Bez toho, aby se hovořilo i o některých tabu, se však v reformě práva duševního vlastnictví nelze posunout kupředu.

Považujeme za vhodné zakončit práci v obecnější rovině. V dnešní době jsme svědky revoluce ve zpracovávání, uchovávání a šíření informací. Probíhající digitalizace proměnila svět zřejmě více než jakýkoliv dřívější zásadní přelom (např. vynález knižtisku). Právo jako normativní systém bude i v budoucnu za tímto technologickým pokrokem zákonitě vždy pozadu a my můžeme zatím pouze odhadovat, jak dalekosáhlé změny tento rozvoj způsobí.

Lze předpokládat, že v dlouhodobém horizontu půjde o změny vskutku nedozírné. Filosof Miroslav Petříček přirovnává nadcházející dobu ke středověkému období temna¹¹⁵, kdy autorství jednotlivých spisů byla záležitost podřadná, monopol na jejich šíření měla jakási neosobní instituce církve. Možná lze najít právě v tomto podobenství paralelu s obdobím, do kterého vstupujeme. Něco vytvořit a poskytnout okolí bude znamenat vědomí ztráty panství nad dílem v hlubinách neosobního internetu. Právo se tomuto brání zatím pouze restriktivní cestou (boj proti „pirátství“, nejnověji zamezení připojení k internetu uživatelům), nicméně jeho boj nelze považovat za úspěšný. I když se právo citelnějším změnám doposud sverpě brání, odhadujeme, že dříve či později se bude muset nevyhnutelně na základě uvedených změn proměnit, a to zásadním způsobem.

6. Seznam použité literatury

Právní předpisy

Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das durch Artikel 1 des Gesetzes vom 11. März 2013 (BGBl. I S. 434) geändert worden ist

Dokument číslo 2012/01180 (COD), Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu [online], dostupné na http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/management/com-2012-3722_cs.pdf#maincontentSec1

Doporučení Evropské komise 2005/737/ES, Úř. věst. L 276, 21. 10. 2005 [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_276/l_27620051021en00540057.pdf

důvodová zpráva k AutZ, obsažená ve sněmovním tisku 443/0 [online], dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=443&ct1=0>

Předpis č. 133/1980 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1889, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu, Úř. věst. L 376, 27. 12. 2006, dostupné online na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:01:CS:HTML>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v Informační společnosti (Úř. věst. č. L 167, 22. 6. 2001, s. 10). Dostupné online na http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do?ihmlang=cs

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (kodifikované znění) (Úř. věst. č. L 376, 27. 12. 2006, s. 28). Dostupné online na http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do?ihmlang=cs

Smlouva o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01, Úřední věstník C 326, 26/10/2012 S. 0001 – 0390

Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 14. Dezember 2012 (BGBl. I S. 2579) geändert worden ist

Urheberrechtswahrnehmungsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1294), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 26. Oktober 2007 (BGBl. I S. 2513) geändert worden ist (online), dostupný na <http://www.gesetze-im-internet.de/urhwahrng/BjNR012940965.html>

ústavní zákon České národní rady ze dne 16. prosince 1992, předpis č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

115 Viz pořad Fokus ČT24, dostupný online na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10119615714-fokus-ct24/212411058110012/> [cit. 2. 4. 2013]

Judikatura

Rozhodnutí Evropské komise ze dne 16. července 2008 ve věci CISAC, (COMP/C2/38.698).

Rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 36 C 115/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2277/2007, dostupný na http://www.n soud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C2880B4CFEC9B8DEC1257A4E-0068A548?openDocument&Highlight=0

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 4499/2010, dostupný na http://www.n soud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/256495ABD18A804F-C1257A4E006986D8?openDocument&Highlight=0

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 36/2006 – 79, dostupný na http://www.n soud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2006/0036_1As__0600075A_prevedeno.pdf

Rozsudek SDEU sp. zn. 127/73 Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM a NV Fonior, dostupný na <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C,T,F&num=127/73&td=ALL>

Rozsudek SDEU ve věci SGAE v. Rafael Hotels (C-306/05)

Rozsudek SGAE v. Fernandes, dostupný na http://wiki.creativecommons.org/File:Sentencia_metropoli.pdf

Rozsudek SGAE v. Luis, dostupný na http://www.interiuris.com/blog/wp-content/uploads/Creative_Commons_APOO.pdf

Monografie

ANHALT, Julia Katharina von, *Creative Commons Lizenzen in der GEMA (Mögliche Auswirkungen der Verwendung von Creative Commons Lizenzen auf das System der GEMA)*, 2009 Saarbrücken, VDM Verlag Dr. Müller, ISBN: 978-3-639-12917-5

BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan, *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*, Praha, C. H. Beck, 2011, 650 s., ISBN: 978-80-7400-377-6

GERVAIS, Daniel, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Kluwer Law International, 2006, 463s. ISBN 904112358

ISAACSON, Walter, *Steve Jobs*, Praha, Práh, 2011, 678s., ISBN: 978-80-7252-352-8

KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, 1. Vydání, Praha, C. H. Beck, 1995, 248 s., ISBN 80-7179-028-1

KYNCL, Libor, MYŠKA, Matěj, POLČÁK Radim, ŠAVELKA Jaromír, *Veřejné licence v České republice* [online], 2012, (citováno 5. 2. 2013), dostupné z: <http://is.muni.cz/www/102870/Prirucka.pdf>

LESSIG, Lawrence, *Code: Version 2.0*, 2. vydání, New York, The Penguin Press, 2006, 410 s., ISBN-10: 0-465-03914-6

LESSIG, Lawrence, *Free Culture*, New York, The Penguin Press, 2004, 352 s., ISBN 1-59420-006-8

LESSIG, Lawrence, *Remix*, New York, The Penguin Press, 2008, 327 s., ISBN: 978-1-4081-1393-6

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel, *Autorský zákon*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, 992 s., ISBN: 978-80-7179-608-4

STALLMAN, Richard M., *Free Software, Free Society: Selected Essays of Richard M. Stallman*, Boston, Free Software Foundation, 2002, ISBN 1-882114-98-1

ZITTRAIN, Jonathan L., *The Future of the Internet (And How to Stop It)*, London, Yale University Press, 2008, 342 s., ISBN 978-0-300-15124-4

Časopisecké zdroje

AGUIAR, Luis, MARTENS, Bertin, *Digital Music Consumption on the Internet: Evidence from Clickstream Data*, 2013, ISSN 1831-9424, [online], dostupné na: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC79605.pdf>

HIETANEN, Herko, *A License or Contract; Analyzing the Nature of Creative Commons Licenses* [online], *Nordic Intellectual Property Law Review*, ročník 2007, dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1029366

HONIGSBERG, Peter Jan, *The Evolution and Revolution of Napster*, 2002, *University of San Francisco Law Review*, Ročník 36, s. 473, online, dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=830884

JAEGER, Till, METZGER, Alex, *Open Content-Lizenzen nach deutschem Recht*, *Multimedia und Recht*, 2003, s. 492, [online], dostupné na <http://beck-online.beck.de/default.aspx?bcid=Y-300-Z-MMR-B-2003-S-431-N-1>

KERREMANS Robin, JANSSEN Katleen, VALCKE Peggy, *Collective solutions for cultural collections online: Search and select!*, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, *Oxford University Press*, 2011, 6. ročník, 9. číslo, str. 641

MORRIS Sean, *The reform of Article 82 and the operation of competition principles upon the normal trading functions of copyright collecting societies*, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2009, 4. ročník, 8. číslo, Oxford University Press, str. 566

MIKITA, Peter, *Licence Creative Commons v českém právním řádu*. In KRÍŽ, Jan. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: evropské a mezinárodní podněty českému právu duševního vlastnictví*. 1. vydání, Praha, Univerzita Karlova, 2010. 92 s. ISBN 9788087146415

MYŠKA, Matěj, *Vybrané aspekty licenční smlouvy v novém občanském zákoníku*, *Revue pro právo a technologie*, 2012, 3. ročník, 5. číslo, str. 9-11, ISSN 1805-2797, [online], dostupné na <http://www.law.muni.cz/dokumenty/17196>

SMITH, Michael D.; TELANG, Rahul, *Assessing The Academic Literature Regarding the Impact of Media Piracy on Sales* [online], 2012, dostupný z http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2132153

ŠKOP, Martin, *Vliv společenských hnutí na aplikaci a interpretaci práva – trochu jiný aktualismus*, 2010, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 3. číslo, str. 244, 18. ročník, ISSN 1210 – 9126

TELEC, Ivo, *Výklad pojmu zpřístupňování díla podle § 23 autorského zákona*, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, 3. číslo

Ostatní zdroje

ARCHER, Robert, *iTunes Dominates Download Market & Streaming Audio Grows* [online], 2012, dostupné na http://www.cepro.com/article/itunes_dominates_download_market_streaming_audio_grows/

BEUTH, Patrick, *Musik im Bündel zum Wunschpreis*, [online], dostupné na <http://www.zeit.de/digital/internet/2012-07/humble-music-bundle-ebooks>

- COLE, Matt, *Major Labels See Decline In Global Market Share As Independents Grow* [online], dostupné na <http://www.complex.com/music/2012/05/major-labels-see-decline-in-global-market-share-as-independents-grow>
- DREXL, Josef a kol., Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper No. 13-04 [online], dostupné na: http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/Max_Planck_Comments_Collective_Rights_Management.pdf
- HARRIS, Mike, *iTunes Store History - The History of the iTunes Store* [online], dostupné na: http://mp3.about.com/od/history/p/iTunes_History.htm
- JANSA, Petr, Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice [online], 2008, (citováno 23. 3. 2013), Magisterská diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Dostupné z: http://www.creativecommons.cz/wpcontent/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf
- JEFFERSON Thomas, dopis Isaacu McPhersonovi Dostupné online na http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/a1_8_8s12.html
- KOVALÍK, Jan, *Hudební trh v ČR zničili vydavatelé, říká šéf i-legálně* [online] zde <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/nakupy/clanek.phtml?id=689930>
- KREUTZER, Till, Copyright Wars – Plädoyer für eine sachliche Auseinandersetzung, [online], 2012, dostupné na <http://irights.info/copyright-wars-pldoyer-fr-eine-sachliche-auseinandersetzung/7252>
- LUCKERSON, Victor, *Revenue Up, Piracy Down: Has the Music Industry Finally Turned a Corner?* [online], 2013, dostupné na <http://business.time.com/2013/02/28/revenue-up-piracy-down-has-the-music-industry-finally-turned-a-corner/>
- MACICH Ml., Jiří, *MusicJet nabízí přes dva miliony skladeb a chce více podpořit české interprety* [online], 2012, dostupné na <http://www.lupa.cz/clanky/musicjet-nabizi-pres-dva-miliony-skladeb-a-chce-vice-podporit-ceske-interprety/>
- MAREK, Jiří, Veřejné licence v akademické praxi [online], 2012, Bakalářská práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, vedoucí práce Mgr. Matěj Myška, dostupné z https://is.muni.cz/auth/th/364936/pravf_b/.
- MATĚJČEK, Petr, Budoucnost obchodování: Zaplat kolik chceš, [online], 2012, dostupné na <http://www.ceskapozice.cz/zahranici/svetove-udalosti/budoucnost-obchodovani-zaplat-kolik-chces>
- MATĚJČEK, Petr, *Kdo je nejlepší zákazník? Pirát!* [online], 2012, dostupné na <http://www.ceskapozice.cz/zahranici/svetove-udalosti/kdo-je-nejlepsi-zakaznik-pirat>
- MÖBIUS, Guido, Gema, der Club der oberen 3400, [online], 2012, dostupné na <http://www.berliner-zeitung.de/kultur/streit-um-gema-gebuehren-gema--der-club-der-oberen-3400,10809150,16472672.html>
- pořad Fokus ČT24, dostupný online na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10119615714-fokus-ct24/212411058110012/>
- SLOAN, Paul, *Spotify: Growing like mad, yet so far to go* [online], 2013, dostupné na http://news.cnet.com/8301-14013_3-57573394/spotify-growing-like-mad-yet-so-far-to-go/
- URBAN, Michal, Volné licence v českém a evropském právu (online), 2011, Magisterská diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, vedoucí práce JUDr. Radim Polčák, Ph.D., dostupné z https://is.muni.cz/auth/th/210184/pravf_m/
- WEITZMANN, John, Doppelt Überkreuz: Die GEMA und Creative Commons, [online], 2012, dostupné na <http://irights.info/doppelt-berkreuz-die-gema-und-creative-commons>
- WRAGGE, Alexander, GEMA-Konkurrenz: „Das kann schnell sehr groß werden“, [online], 2012, dostupné na <http://irights.info/gema-konkurrenz-das-kann-schnell-sehr-gro-werden>